

Ochrona Przyrody w Powiecie Limanowskim - Treść

[Formy ochrony przyrody w powiecie limanowskim.pdf](#)

Limanowa, 2011

Spis treści

1. Czym jest ochrona przyrody?
  2. Kompetencje starosty zgodnie z ustawą o ochronie przyrody
  3. Formy ochrony przyrody w powiecie limanowskim
- 1) Gorceński Park Narodowy
  - 2) Rezerwaty przyrody
  - 1) Rezerwat przyrody „Śnieżnica”
  - 2) Rezerwat przyrody „Luboń Wielki”
  - 3) Rezerwat przyrody „Kostrza”
  - 4) Rezerwat przyrody „Mogielica”
  - 3) Park Krajobrazowy
  - 4) Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu
  - 5) Natura 2000
    1. Co to jest sieć Natura 2000
    2. Obszary Natura 2000 obejmują
    3. Cel utworzenia sieci Natury 2000
    4. Dwie procedury wyznaczania obszarów Natura 2000
    5. Nadzór obszarów Natura 2000
    6. Natura 2000 w Powiecie Limanowskim
  - 1) „Gorce” PLH 120001

2) „Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” PLH 120052

Klasztor w Szczyrzycu i Kościół w Skrzydłej

Kościół w Łukowicy

Kościół w Słopnicach

Kościół w Szyku

Kościół w Łososinie Górnej

Kościół w Laskowej

Okolice Laskowej cz. N

Okolice Laskowej cz. S

Kościół w Łącku

Kościół w Podegrodziu

Kościół w Jazowsku

3) „Ostoja Gorczańska” PLH 120018

4) „Kostrza” PLH 120009

5) „Luboń Wielki” PLH 120043

6) „Lubogoszcz” PLH 120081

7) „Łąki koła Kasiny Wielkiej” PLH 120082

8) „Uroczysko Łopień” PLH 120078

9) „Łososina” PLH 120087

10) „Raba z Mszanką” PLH 120093

11) „Środkowy Dunajec z dopływami” PLH 120088

12) „Tarnawka” PLH 120089

Zakres ochrony ptaków i zasady gospodarowania na obszarach proponowanych do objęcia ochroną jako obszary specjalnej ochrony, powoływane w ramach systemu NATURA 2000 w Polsce. *Maciej Gromadzki, Jadwiga Gromadzka, Arkadiusz Sikora, Maria Wieloch Zakład Ornitologii PAN*

Ogólne zalecenia dla ochrony typów siedlisk oraz gatunków zwierząt (poza ptakami) i roślin wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Siedliskowej, przewidywane na terenach Specjalnych Obszarów Ochrony sieci Natura 2000 w Polsce *Małgorzata Makomaska-Juchiewicz i Joanna Perzanowska*

6) Pomniki przyrody

7) Stanowiska dokumentacyjne

8) Użytki ekologiczne

9) Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

10) Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Wstęp

Powiat Limanowski nie bez podstawy nazywany jest „Ostoją natury i zdrowia”.

Formy ochrony przyrody w powiecie zajmują około 70% całego obszaru. Wszystkie lasy w powiecie pełnią funkcję ochronną i stanowią 38% jego powierzchni.

Ochrona gatunkowa obejmuje wiele zwierząt, roślin i grzybów, która przejawia się w sześciu z dziesięciu form ochrony przyrody w Polsce.

Znajduje się tu jeden z 23 parków narodowych, 4 rezerваты przyrody, obszar chronionego krajobrazu, 45 pomników przyrody oraz 12 obszarów Natura 2000.

1. Czym jest ochrona przyrody?

Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów następujących tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów (zarówno tych objętych jak i nie objętych ochroną gatunkową), siedlisk przyrodniczych (zarówno tych pospolitych jak i rzadkich), tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt a także krajobrazu, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień.

Czyli w skrócie – ochrona przyrody to ochrona wszystkich jej elementów – zarówno tych rzadkich jak i pospolitych, a także ochrona krajobrazu i zieleni miejskiej.

Trzeba więc zapamiętać, że chronimy nie tylko elementy „dzikiej” przyrody, ale także te związane z człowiekiem (np. parki, skwery czy tereny rolnicze), nie tylko elementy żywe – rośliny i zwierzęta, ale także te nieożywione – skały, wodę, glebę itp., nie tylko siedliska, ale także cały krajobraz – estetykę przestrzeni, w tym m.in. harmonię i powiązanie elementów antropogenicznych (np. zabudowań) oraz elementów przyrodniczych.

Po co chronić przyrodę?

- Przyroda to skomplikowany układ obejmujący świat żywych organizmów wraz z ich fizycznym środowiskiem życia, powiązany niezliczonymi zależnościami i procesami przyrodniczymi,
- Układ ten jest na ogół nietrwały, ulega przekształceniom zarówno w wyniku procesów naturalnych jak i wskutek działalności człowieka,
- Ochrona przyrody ma na celu przeciwdziałanie ubożeniu zasobów przyrody, ograniczając zagrożenia wynikające przede wszystkim z działalności człowieka,
- Przyrodę trzeba chronić ponieważ pełni funkcje ekologiczne, podtrzymujące życie roślin, zwierząt i innych organizmów,
- Jej prawidłowe funkcjonowanie ma także znaczenie społeczne, decydujące o jakości życia człowieka.

Podstawowym dokumentem regulującym zasady ochrony przyrody w naszym kraju jest **Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16. kwietnia 2004 r.** (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 z późn. zm.).

Celem ochrony przyrody jest:

1. Utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;
2. Zachowanie różnorodności biologicznej;
3. Zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego;
4. Zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, [zwierząt](#) i [grzybów](#), wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony;
5. Ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień;
6. Utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
7. Kształtowanie właściwych postaw [człowieka](#) wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody."

Ustawa o ochronie przyrody mówi, w jaki sposób należy realizować powyższe cele. Należy mieć na względzie dobro przyrody podczas tworzenia planów zagospodarowania i rozwoju danego rejonu. Na organy administracji publicznej narzucony jest obowiązek dbania o lokalną przyrodę i prowadzenie wszelkich działań zapewniających utrzymanie jej w dobrym stanie. Należy prowadzić odpowiednie badania naukowe i opracowywać programy ochrony poszczególnych gatunków oraz siedlisk. Niezbędne jest również prowadzenie edukacji na rzecz ochrony przyrody oraz akcji informacyjnych i promocyjnych. Oraz - wymagające tego gatunki, siedliska i inne składniki przyrody należy obejmować ochroną prawną.

Poza formami ochrony przyrody określonymi w ustawie są też rodzaje tej ochrony - to znaczy w jaki sposób będzie się chronić przyrodę na danym obszarze. Wyróżniamy **ochronę in situ** oraz **ex situ**, czynną, ścisłą i częściową, obszarową, indywidualną i gatunkową.

1. Ochrona in situ (na miejscu):

- 1) Ochrona obszarowa - przestrzenna (formy: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000)
  1. a) Ochrona ścisła - całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną,
  2. b) Ochrona czynna - stosowanie, w razie potrzeby, zabiegów ochronnych w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów
  3. c) Ochrona krajobrazowa - zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu
- 2) Ochrona indywidualna (formy: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe)
- 3) Ochrona gatunkowa (ochrona roślin, zwierząt, grzybów)
  1. a) Ochrona ścisła - całoroczną ochronę należących do nich osobników i stadiów ich rozwoju;
  2. b) Ochrona częściowa - ochrona gatunków roślin, zwierząt i grzybów dopuszczająca możliwość redukcji liczebności populacji oraz pozyskiwania osobników tych gatunków lub ich części;

1. Ochrona ex situ (poza miejscem)

1) Ochrona gatunkowa (ochrona dziko rosnących roślin, roślin użytkowych, dziko żyjących zwierząt, zwierząt gospodarskich) w warunkach hodowlanych.

2. Kompetencje starosty zgodnie z ustawą o ochronie przyrody

1. Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody
  2. Zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony przyrody,
  3. Prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody,
  4. Prowadzenie rejestru dzikich zwierząt i roślin należących do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej, a także ich rozpoznawalnych części i produktów pochodnych,
  5. Czynności:
    - Wydawanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości miejskich i gminnych na wniosek posiadacza nieruchomości,
    - Wymierzanie administracyjnych kar pieniężnych za:
      - zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności,
      - usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia,
      - zniszczenie powodowane niewłaściwą pielęgnacją terenów zieleni, zadrzewień, drzew lub krzewów
- w zakresie, w jakim wykonywane są one przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, w odniesieniu do nieruchomości będących własnością gminy.
- wydawanie zaświadczenia o wpisie do rejestru dzikich zwierząt i roślin należących do gatunków, podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej

3. Formy ochrony przyrody w powiecie limanowskim

Powierzchniowy udział form ochrony przyrody w powiecie limanowskim [ha].

1. Parki narodowe:

- 1) Gorczański Park Narodowy 5 469 ha (7029,85 ha)

1. Rezerваты przyrody:

- 1) Luboń Wielki 35,24 ha,
- 2) Kostrza 38,56 ha,

3) Śnieżnica 24,92 ha,

4) Mogielica 50,44 ha,

1. **Parki krajobrazowe**

2. **Obszary chronionego krajobrazu:**

1) Południowomałopolski Obszar Chronionego Kraj. 56 428,4 ha (362402 ha)

1. **Obszary Natura 2000:**

1) „Gorce” 5340,1 ha (6 824,9 ha)

2) „Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” 3095,42 ha (3097,0 ha)

3) „Ostoja Gorczańska” 9 939 ha (17 997,9 ha)

4) „Kostrza” 36,4 ha

5) „Luboń Wielki” 33,6 ha

6) „Lubogoszcz” 16,7 ha

7) „Łąki koła Kasiny Wielkiej” 24,4 ha

8) „Uroczysko Łopień” 44,6 ha

9) „Łososina” 215,4 ha (345,4 ha)

10) „Raba z Mszanką” 39,7 ha (49,3ha)

11) „Środkowy Dunajec z dopływami” 84,5 ha (705,8 ha)

12) „Tarnawka” ok. 22,0 (140 ha)

1. **Pomniki przyrody** 45

2. **Stanowiska dokumentacyjne**

3. **Użytki ekologiczne**

4. **Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe**

5. **Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów**

1) **Gorczański Park Narodowy**

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Park narodowy jest w Polsce najwyższą formą ochrony przyrody. W celu jego utworzenia możliwe jest nawet odebranie gruntu właścicielowi, który się nie zgadza na utworzenie na jego terenie parku narodowego (oczywiście otrzymuje on za to rekompensatę). Utworzenie parku narodowego odbywa się jedynie decyzją Rady Ministrów. Każdy park narodowy posiada otulinę, czyli strefę graniczną między parkiem a obszarami nie podlegającymi ochronie.

W Polsce istnieją obecnie 23 parki narodowe, a ich łączna powierzchnia zajmuje około 1% powierzchni całego kraju.

Gorczański Park Narodowy zajmuje obecnie 7 029,85 ha. W granicach powiatu limanowskiego znajduje się 5 469 ha

(78%). Pod względem powierzchni jest na 17 miejscu spośród 23 polskich parków narodowych. Ponad 97% obszaru stanowi zwarty kompleks, obejmujący najwyższe położenia Gorców. Pozostały odsetek tworzy 15 enklaw, z których największe to uroczyska: Jasionów, Pod Gorcem, Las Kędziński i Dwór w Porębie Wielkiej.

Od 1997 r. otoczony jest strefą ochronną – otuliną, o powierzchni 16 647 ha, w której obowiązują zasady ochrony środowiska zabezpieczające Park przed zagrożeniami zewnętrznymi, wynikającymi z działalności człowieka. Największa część otuliny znajduje się w granicach gminy Nowy Targ (5 818,64 ha), co jednak w niewielkim stopniu rekompensuje pozostawienie poza granicami GPN przyrodniczo cennych terenów – kopuły szczytowej Turbacza, górnej części dolin: Lepietnicy, Obidowca, a także Kowańców.

Cały teren Parku leży w województwie małopolskim, w powiatach limanowskim (77,8%) i nowotarskim (22,2%); na terenie 5 gmin: Niedźwiedź (42% powierzchni), Kamienica (19%), Mszana Dolna (16%), Ochotnica Dolna (14%), Nowy Targ (9%).

Ostaniec skalny www.gorcepn.pl

W GPN wyróżniono trzy kategorie ochrony: ścisłą, czynną i krajobrazową. Ochroną ścisłą objęto 3 611,07 ha najlepiej zachowanych lasów i borów oraz niektóre polany. Jej celem jest utrzymanie naturalnych procesów przyrodniczych poprzez całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka. Zabiegi ochronne realizowane są na terenach objętych ochroną czynną (2 882,51 ha) i krajobrazową (536,27 ha). W pierwszej z wymienionych wyróżniono trzy podkategorie: ochronę czynną zachowawczą (944,21 ha), stabilizującą (1 342,60 ha) i renaturalizacyjną (595,70 ha).

Z uwagi na występowanie rzadkich w skali europejskiej gatunków ptaków, tj.: głuszca, dzięcioła białostrzybnego, sóweczki i puszczyka uralskiego, GPN został włączony do rządowego projektu sieci Natura 2000 jako Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków – „Gorce”. Niebawem terenu Parku i jego otoczenie wejdzie w skład Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk o nazwie „Ostoja Gorczańska”.

Źródłiska potoku Łopuszna www.gorcepn.pl

Źródłiska potoku Łopuszna www.gorcepn.pl

Gorczański Park Narodowy został utworzony w celu:

- zachowania pozostałości puszczy karpackiej, którą tworzą zróżnicowane wiekowo połacie lasu o naturalnym, a niekiedy nawet pierwotnym charakterze, reprezentujące niemal wszystkie postacie leśnych fitocenoz górskich, jakie wykształciły się w Beskidach; lasy zajmują 95 % powierzchni Parku,
- ochrony polan reglowych, które mają szczególne znaczenie dla zachowania różnorodności szaty roślinnej terenów otwartych, a także zespołów zwierząt z nimi związanych; na gorczańskich polanach ma swe stanowiska 30% z około 850 gatunków roślin naczyniowych występujących w Parku, w tym wiele zagrożonych i rzadkich w skali polskich Karpat,
- ochrony gorczańskiej flory i świata grzybów, a szczególnie osobliwości, w tym gatunków alpejskich, subalpejskich, rzadkich i chronionych;
- ochrony świata zwierząt, typowego dla fauny beskidzkiej; obszar GPN jest ostoją gatunków górskich, borealnych i puszczańskich, m.in. wilka, rysia oraz licznej populacji jelenia karpackiego; w lasach Parku gniazduje ponad 100 gatunków ptaków, wśród nich tak rzadkie, jak: puchacz, głuszec i dzięcioł trójpalczasty,
- ochrony naturalnych procesów przyrodniczych, które mogą przebiegać bez zakłóceń na obszarze 3611 ha (51% powierzchni Parku) objętym ochroną ścisłą; działania w strefie ochrony czynnej, realizowane na pozostałym obszarze zmierzają do zachowania różnorodności oraz stabilizacji, bądź odtworzenia naturalności zbiorowisk leśnych,
- zachowania naturalnego krajobrazu górskiego oraz dziedzictwa kulturowego, na który składa się niepowtarzalna rzeźba terenu, mozaika lasów i polan z licznymi miejscami widokowymi oraz pozostałości kultury materialnej w postaci drewnianych szałasów pasterskich,
- prowadzenia badań naukowych rozwiązujących problemy Parku w aspekcie poznawczym, ochronnym i społecznym oraz rejestracji zmian (monitoring) spontanicznych procesów w ekosystemach leśnych i nieleśnych,
- prowadzenia edukacji przyrodniczej przybliżającej walory Parku, problemy ochrony przyrody oraz umiejętność obcowania z naturą; program edukacyjny, którego myślą przewodnią jest budowanie tzw. „otuliny społecznej”, skierowany jest w szczególności do społeczności lokalnych (głównie dzieci i młodzieży),
- udostępnienia turystycznego, w oparciu o sieć istniejących znakowanych szlaków turystycznych, rowerowych, konnych i ścieżek edukacyjnych.

Kuklik górski www.gorcepn.pl

Gorczański Park Narodowy jest typowym parkiem górskim, z piętrowym układem drzewostanów. Fragmenty drzewostanów zachowały charakter pierwotnej puszczy. Lasy regla dolnego tworzy buczyna karpacka, z udziałem: jodły, klona jawora, wiąza górskiego i olszy. W reglu górnym występuje bór świerkowy z ograniczonym udziałem gatunków liściastych.

Flora Parku jest typowa dla obszarów górskich. Oprócz zespołów leśnych regla dolnego (600 - 1150 m n.p.m.) i górnego (powyżej 1150 m n.p.m.) występują również nieleśne zespoły roślinne, takie jak: ziołorośla, młaki i traworośla. Polany i hale porastają krokusy. Do osobliwości należy podejrzon lancetowaty, mający tu jedyne stanowisko w całych polskich Karpatach.

Wśród 930 gatunków roślin naczyniowych występuje: 17 gatunków alpejskich (m.in.: kuklik górski, tymotka alpejska, wiechlina alpejska, fiołek dwubarwny, pięciornik złoty), 22 gatunki subalpejskie (w tym: omieg górski, modrzyk alpejski, bodzinek leśny, zarzyczka górską) i 80 gatunków o charakterze reglowym i ogólnogórskim (np.: liczydło górskie, róża alpejska, parzydło leśne, tojad smukły). We wszystkich piętrach spotkać można urdzika karpackiego, paprotnicę górską i ostrożeń lepki.

Salamandra plamista www.gorcepn.pl

Dużą różnorodnością gatunkową charakteryzują się łąki i polany reglowe. Występuje tu 135 gatunków roślin naczyniowych. Najbogatszymi gatunkowo i najbarwniejszymi w porze kwitnienia są łąki mietliczkowo – mietlicowe, łąki ostrożeńcowe, kośne traworośla. Rzadkie gatunki roślin mają swe stanowiska w zespołach ziołorośli. Zajmują one kamienice nadpotokowe, strome uwilgotnione zbocza w dolinach potoków, fragmenty źródlisk. Najokazalej prezentują się ziołorośla z parzydłem leśnym, omiegami, miłosną górską i modrzykiem alpejskim. Polany i hale porastają krokusy. Do osobliwości należy podejrzon lancetowaty, mający tu jedyne stanowisko w całych polskich Karpatach.

Stwierdzono około 250 gatunków mchów i 450 gatunków porostów. 30 gatunków występujących tu roślin objętych jest ochroną gatunkową.

Faunę Parku tworzą między innymi:

- owady – wiele gatunków,
- 7 gatunków ryb, w tym pstrąg potokowy,
- płazy: salamandra, traszki górską i karpacką,
- gady – kilka gatunków,
- ptaki – bocian czarny, myszołów, kruk, orzechówka, głuszec, cietrzew, jarząbek, pluszcz, sokół pustułka, orlik krzykliwy, krzyżodziób świerkowy, siwerniak, puszczyk uralski, puchacz, dzięcioł biało-grzbiety i trójpalczasty, drożd obrożny, gil, jastrząb i myszołów i inne,
- ssaki – jelen karpacki, ryś, żbik, tchórz, wydra, sarna, łasica, wilk, kuna leśna, borsuk, gronostaj, lis, dzik, popielice, kozatki, ryjówki (aksamitna, malutka, górską), czasem pojawia się niedźwiedź i inne,

Na halach prowadzi się wypas owiec i bydła. Na Turbaczu oraz na Starych Wierchach znajdują się schroniska górskie. Do chwili obecnej zachowały się nieliczne już szałas pasterskie, z których najciekawsze to zespoły szałasów na polanach Podskąły i Gorc Porębski w Lubomierzu, szałas na polanach Mostownica i Podmostownica (zbudowane z kamienia) w Koninie oraz na polanie Jonkówki w Łopusznej.

Zakazy w parku narodowym:

- 1) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- 2)

www.gorcepn.pl

rybactwa, z wyjątkiem obszarów ustalonych w planie ochrony albo w zadaniach ochronnych;

- 3) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- 4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
- 5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
- 6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- 7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
- 8) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
- 9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
- 10) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
- 12) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
- 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 14) amatorskiego połowu ryb, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas;
- 17) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących w trwałym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- 20) zakłócania ciszy;
- 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;

- 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- 23) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- 24) prowadzenia badań naukowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody;
- 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 27) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
- 2) likwidacji nagłych zagrożeń oraz wykonywania czynności nieujętych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych, za zgodą organu ustanawiającego plan ochrony lub zadania ochronne;
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 4) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 5) obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

Minister właściwy do spraw środowiska może zezwolić na odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1, jeżeli jest to uzasadnione potrzebą ochrony przyrody, wykonywaniem badań naukowych, celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i sportowymi, celami kultu religijnego lub realizacją inwestycji liniowych celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, pod warunkiem przeprowadzenia przez inwestora działań kompensujących utratę wartości przyrodniczych danego obszaru.

Zadania wojewody w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego wykonuje dyrektor parku. W parku działa służba parku narodowego, a za zwalczaniem przestępstw i wykroczeń z zakresu ochrony przyrody wykonują funkcjonariusze Straży Parku zaliczani do Służby Parku Narodowego.

2) Rezerwaty przyrody

Rezerwaty Przyrody – obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywione, wyróżniające się szczególnymi lub walorami krajobrazowymi.

Uznanie takich rezerwatów następuje w drodze rozporządzenia.

Cały rezerwat albo jego części mogą podlegać ochronie ścisłej, ochronie czynnej lub ochronie krajobrazowej. Ochrona ścisła

polega na nieingerencji w naturalne procesy, ochrona czynna dopuszcza wykonywanie zabiegów ochronnych (np. usunięcie drzew zacieniających stanowisko cennego gatunku rośliny), a ochrona krajobrazowa polega na prowadzeniu gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej w sposób uwzględniający potrzeby przedmiotu ochrony.

W Polsce jest 1441 rezerwatów, zajmujących powierzchnię 173 g ha (GUS 2009 r.). Dla rezerwatów przyrody określone są praktycznie te same zakazy co dla parków narodowych.

W granicach powiatu limanowski znajdują się cztery rezerваты przyrody. Najstarszych z nich Śnieżnica (1968 r.) Luboń Wielki (1970 r.), Kostrza (2001) i najmłodszy z nich Mogielica (2010 r.)

1) Rezerwat przyrody „Śnieżnica”

Rezerwat przyrody „Śnieżnica” został powołany Zarządzeniem Nr 179 MLiPD z dnia 4 listopada 1968 r. (MP Nr49/68 poz.339). Administracyjnie obszar ten leży w gminie Dobra i pierwotnie zajmował powierzchnię 8,57 ha. Rozporządzeniem z dnia 28 kwietnia 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Małop. z dnia 11 maja 2004 r. Nr 95 poz. 1334) Minister Środowiska powiększył obszar rezerwatu do pow. 24,92 ha.

W skład rezerwatu wchodzi obszar części działek ewidencyjnych: nr 919 (oddział 74 a,b,c, linia oddziałowa) o pow. 12,33 ha i nr 920 (oddział 74 k,l,m) o pow. 12,59 ha, położony w jednostce ewidencyjnej Dobra, w obrębie Porąbka.

Oddziałom i wydzieleniom tym odpowiadają oddziały i wydzielenia oznaczone „Planem urządzania lasu nadleśnictwa Limanowa” na okres od 1.01.1996 r. do 31.12.2005 r., według stanu na dzień 9.03.2004 r.

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów przyrodniczych, krajobrazowych i naukowych naturalnego fragmentu buczyny karpackiej. Jest to rezerwat leśny, rodzaju ekosystemowego, ekosystem naturalny, a ponadto służy ochronie rzadkich elementów flory i fauny, wychodni skalnych, wód i gleb wyższych położeń górskich. Dotyczy to m.in. gatunków roślin runa objętych ochroną całkowitą: widłaka jałowcowatego, tojadu mocnego, ciemiężycy zielonej, śnieżyczki przebiśnieg i lilii złotogłów.

Rezerwat ten ma aktualny plan ochrony na lata 1996-2015. W roku 1997 (na wniosek Nadleśnictwa) opracowano plan poszerzenia rezerwatu o wydzielenia 74k,m, 74Ab i linię projektowaną, w wyniku którego powierzchnia rezerwatu wzrosła do 24,92 ha).

2) Rezerwat przyrody „Luboń Wielki”

Rezerwat przyrody „Luboń Wielki” został powołany Zarządzeniem MLiPD z dnia 15 lipca 1970r. (MP Nr25 z 8 sierpnia 1970 r.). Administracyjnie obszar ten leży w gminie Mszana Dolna i zajmował pierwotnie powierzchnię 12,64 ha. Rozporządzeniem z dnia 28 kwietnia 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Małop. z dnia 11 maja 2004 r. Nr 95 poz. 1335) Minister Środowiska powiększył obszar rezerwatu do pow. 35,24 ha.

W skład rezerwatu wchodzi obszar działki nr 1/1 (oddział 116 a,b,c, droga) o pow. 33,53 ha i części działki nr 1/2 (oddział 115 b) o pow. 1,71 ha, położony w jednostce ewidencyjnej Mszana Dolna, w obrębie raba Niżna.

Oddziałom i wydzieleniom tym odpowiadają oddziały i wydzielenia oznaczone „Planem urządzania lasu nadleśnictwa Limanowa” na okres od 1.01.1996 r. do 31.12.2005 r., według stanu na dzień 9.03.2004 r.

W drodze do schroniska na Luboniu Wielkim

Został on utworzony w celu zachowania ze względów przyrodniczych, krajobrazowych i naukowych całości osuwiska fliszowego z bogactwem form geologicznych.

Ponadto rezerwat chroni elementy flory i fauny charakterystyczne dla lasów bukowych i bukowo-jodłowych regla dolnego oraz gleby wyższych położań górskich.

Jest to rezerwat typu skalnego, ze skałami krzemianowymi, rodzaju geologicznego, erozyjnego. Na terenie „Lubonia Wielkiego” stwierdzono występowanie roślin chronionych, objętych ochroną całkowitą: naparstnicy zwyczajnej i śnieżyczki przebiśnieg.

			Osuwisko fliszowe
Schronisko na Luboniu Wielkim			
	Miesięcznica trwała		

Rezerwat ten ma aktualny plan ochrony na lata 1996-2015. W roku 1997 (na wniosek Nadleśnictwa) opracowano plan poszerzenia rezerwatu o wydzielania 115a,b, 116b,c, w wyniku którego powierzchnia rezerwatu wzrosła by do 37,92 ha. Za tym wnioskiem przemawiało to, że poza rezerwatem pozostały inne elementy objętego ochroną osuwiska, tj. pakiety skalne, jęzór osuwiskowy wraz z gołoborzami, rozpadliny i szczeliny skalne poniżej gołoborza, wały koluwalne, stoki zasłane blokowiskami skalnymi. Ponadto w oddziale 115a,b znajduje się fragment innego osuwiska i stoku pokrytego rumowiskiem skalnym. Mimo tych planów został on powiększony tylko do pow. 35,24ha.

3) Rezerwat przyrody „Kostrza”

Rezerwat częściowy „Kostrza” został powołany Zarządzeniem Nr 5/2001 Wojewody Małopolskiego z dnia 4 stycznia 2001r. Rezerwat częściowy „Kostrza” położony jest na północnym stoku góry o takiej samej nazwie. Powierzchnia 38,56 ha.

Na szlaku do rezerwatu

Miesięcznica trwała

Rezerwat położony jest na terenie wsi Kostrza – Gmina Jodłownik i wsi Rupniów – Gmina Limanowa, stanowiący własność Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych, Nadleśnictwa Limanowa, Leśnictwa Kostrza. Całość rezerwatu należy do obrębu Limanowa (oddz. 26d-h, 27g-i, 30b-d).

Przedmiotem ochrony tego obszaru jest stanowisko jęczycznika zwyczajnego (*Phyllitis scolopendrium*), które jest jedynym znanym miejscem występowania na terenie Beskidu Wyspowego oraz dobrze wykształconych zbiorowisk roślinnych wraz z dobrze zachowanym starodrzewem buczyny karpackiej i jaworzyny górskiej.

Na terenie rezerwatu wykształciły się dwa cenne zespoły leśne:

Lunario – Aceretum (jaworzyna górską z miesięcznicą trwałą)

Phyllitido – Aceretum (jaworzyna górską z jęczycznikiem zwyczajnym).

Góra Kostrza

Języcznik zwyczajny

W skład rezerwatu przyrody wchodzi części działek gruntowych obrębów ewidencyjnych Kostrza i Rupniów, którym odpowiadają oddziały i wydzielania leśne według numeracji przyjętej w planie urządzenia lasu Nadleśnictwa Limanowa, obowiązującego na okres od 1.01.1996 do 31.12.2005 roku:

1) obręb ewidencyjny Kostrza:

część działki nr 276/4 o powierzchni **9,90** ha (oddział 26 d, f, g, h), część działki nr 276/3 o powierzchni **12,24** ha (oddział 27 część g, h, i, część linii oddziałowej), część działki nr 276/2 o powierzchni **12,36** ha (oddział 28 i, część drogi, część linii oddziałowej),

2) obręb ewidencyjny Rupinów:

działka nr 70 o powierzchni **2,54** ha (oddział 30 b, c), część działki nr 919 o powierzchni **1,52** ha (oddział 30 część d).

1. Na obszarze rezerwatu przyrody zabrania się:

- 1) pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin, z wyjątkiem przypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- 2) zbioru wszystkich dziko rosnących roślin,
- 3) zbioru owoców i nasion drzew i krzewów, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu,
- 4) polowania, wędkowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor i legowisk zwierząt,
- 5) wydobywania skał i minerałów,
- 6) niszczenia gleby lub zmiany jej użytkowania,
- 7) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód i gleby oraz powietrza,
- 8) zakłócania ciszy,
- 9) palenia ognisk, wyrobów tytoniowych, używania źródeł światła o otwartym płomieniu,
- 10) stosowania środków chemicznych,
- 11) zmiany stosunków wodnych,
- 12) umieszczania na obszarze rezerwatu tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa w rezerwacie,
- 13) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego, jazdy konnej wierzchem poza szlakami do tego wyznaczonymi, określonymi w planie ochrony, za wyjątkiem służb leśnych oraz służb ochrony przyrody,
- 14) ruchu pojazdów poza drogami do tego wyznaczonymi,
- 15) wprowadzania psów bez smyczy i kagańca.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1 nie dotyczą:

- 1) wykonywania zabiegów wynikających z planu ochrony lub rocznych zadań ochronnych, a także w przypadku konieczności likwidacji nagłych zagrożeń, nie ujętych w planie ochrony lub rocznych zadaniach ochronnych za zgodą Wojewody,
- 2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem publicznym,
- 3) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
- 4) prowadzenia badań naukowych za zgodą Wojewody,
- 5) stosowania środków chemicznych w gospodarce leśnej i łowieckiej koniecznych ze względu na ochronę odnowień.

Bezpośredni nadzór nad rezerwatem przyrody sprawuje Nadleśniczy Nadleśnictwa Limanowa.

4) Rezerwat przyrody „Mogielica”

Rezerwat przyrody Mogielica – faunistyczny rezerwat na szczycie i północnych stokach najwyższego szczytu [Beskidu Wyspowego – Mogielicy](#) (1170 m), który został powołany Zarządzeniem nr 37/10 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie z dnia 30 grudnia 2010 r.

Zajmuje obszar o powierzchni 50,44 ha położony w gminach Dobra i Słupnice. Ponadto utworzono jego [otulinę](#) o powierzchni 90,69 ha. Utworzony został w celu „ochrony głuszca Tetrao urogallus i jego biotopu, a także innych rzadkich gatunków ptaków oraz siedlisk przyrodniczych i form skalnych występujących w szczytowej partii góry Mogielica.

Głuszc samiec

Głuszc samica

Ze względu na dominujący przedmiot ochrony rezerwat zalicza się do typu faunistycznego, podtypu ptasiego oraz typu biocenotycznego i fizjocenotycznego, podtypu biocenoz naturalnych i półnaturalnych z elementami typu geologicznego i glebowego, podtypu form tektonicznych i erozyjnych.

Widok na Mogielicę z Ostrej

Ze względu na główny typ ekosystemu, rezerwat zalicza się do typu leśnego i borowego, podtypu borów górskich i podgórskich oraz podtypu lasów górskich i podgórskich. Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie.

W wyniku tej inwentaryzacji przeprowadzonej przez Klub Bocian stwierdzono, że na obszarze rezerwatu gniazdują m.in. tak rzadkie w Polsce gatunki ptaków, jak: [dzieciół trójpalczasty](#), [dzieciół biało grzbiety](#), [sóweczka](#), [włochatka](#), [drozd obrożny](#), [czeczotka](#), [orzechówka zwyczajna](#), ponadto teren ten znajduje się w rewirze łowieckim [puszczyka uralskiego](#), [puchacza](#), [orlika krzykliwego](#) i [orła przedniego](#). W wielkim kompleksie leśnym Mogielicy stale bytują też [wilki](#) i [rysie](#), a czasami pojawia się [niedźwiedź brunatny](#).

Widok z Mogielicy

Mogielicę porastają głównie lasy bukowo-jodłowe, zaś w kompleksie szczytowym znajduje się naturalny płat górnoreglowej świerczyny.

Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie.

3) Park Krajobrazowy

Park krajobrazowy – obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Powstaje w drodze rozporządzenia wojewody, może być tutaj również utworzona otulina. Parkiem krajobrazowym kieruje dyrektor parku krajobrazowego, na terenie lasów państwowych funkcję to wykonuje Nadleśniczy. W parku działa służba parku krajobrazowego.

W zasięgu działania powiatu nie istnieje żaden park krajobrazowy, jednakże istniały kiedyś projekty utworzenia dwóch parków krajobrazowych: Kamienickiego (w niektórych opracowaniach nazwany Parkiem Krajobrazowym Doliny Kamienicy) oraz Łososińskiego- Żegocińskiego.

Projektowany Kamienicki Park Krajobrazowy

Według projektu obejmuje on powierzchnię 103.4 km² z czego 53.5 km² leży w Beskidzie Wyspowym a 51.9 km² w Gorcach. Teren ten stanowi środkową i dolną część zlewni Kamienicy Łąckiej. Całość leży w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Limanowa i powiatu.

Celem utworzenia Kamienickiego Parku Krajobrazowego jest ochrona / i odtworzenie elementów zdegradowanych/ wartości przyrodniczych, charakterystycznych dla Beskidów Zachodnich / zespoły leśne i nieleśne, flora, fauna rzeźba terenu itp/ a także wartości historycznych związanych z rozwojem tego regionu, na przestrzeni wieków oraz wartości kulturowych związanych z wąską grupą etniczną- Górlami Biłymi. Ważnym celem wydaje się również popularyzacja i upowszechnianie tych wartości w warunkach racjonalnego gospodarowania.

W przyszłości projektuje się również utworzenie otuliny o powierzchni 139 km² która w całości otaczałaby teren projektowanego Parku.

Na omawianym terenie znajduje się wiele interesujących obiektów, które należałoby otoczyć ochroną indywidualną w formie pomników przyrody lub użytków ekologicznych, jednakże dopiero po dokonaniu wnikliwej analizy z ustaleniem celu, zakresu, rodzaju i zasięgu ochrony.

Poniżej przedstawiono w punktach obiekty, które proponuje się do objęcia ochroną prawną lub wewnętrzną.

- fragment lasu bukowego i jodłowo-bukowego, o charakterze zbliżonym do naturalnego położonego w leśnictwie Kiczora
- fragment lasu jodłowego o charakterze zbliżonym do naturalnego, położonego w leśnictwie Mogielica
- fragment olszynki karpackiej rozciągającej się strefowo w Lubomierzu- Rzekach
- fragment lasu łęgowego, olszynki karpackiej i zarośli wierzbowych położonych powyżej osiedla Kamienica- Łęgi
- fragment olszynki karpackiej nad potokiem Zbludza, pomiędzy wsiami Zbludza i Zalesie
- pojedyncze wiekowe egzemplarze drzew, położonych w masywach leśnych Mogielicy i Kiczory

- pojedyncze wiekowe egzemplarze drzew, położonych we wsiach Zasadne, Zalesie, Szczawa i Kamienica
- zespoły torfowisk niskich w dolinie rzeki Kamienica
- plany z naturalną roślinnością łąkową w masywie Kiczory i Wielkiego Wierchu
- zadrzewienia śródpolne stanowiące ostoję rzadkich gatunków flory i fauny oraz mające znaczenie krajobrazowe
- stanowisko wszystkich występujących na terenie Polski gatunków widłaków, w dolinie potoku Zasade.
- wychodnie skalne

Projektowany Łososińsko-Żegociński Park Krajobrazowy

Według projektu obejmuje on powierzchnię 23318 ha. W zasięgu powiatu znajduje się 15006 ha co stanowi 64% powierzchni Parku. Obejmuje on obszar północno-wschodniej części Beskidu Wyspowego oraz teren Pogórza Rożnowskiego przyległego do zbiorników wodnych w Rożnowie i Czchowie. Na powyższym terenie zlokalizowano również projektowany zbiornik w Młynym. Obszar ten tworzy jednolitą całość którą łączy rzeka Łososina.

Podstawą zasadności utworzenia Parku są wnioski z analizy obszarów przyrodniczych regionów limanowskiego i żegocińskiego w wyniku których został uwzględniony w docelowym systemie obszarów chronionych.

Do innych cech charakterystycznych, podnoszących wartość omawianego terenu należą;

- duże wartości estetyczne, z czego wynika atrakcyjność turystyczna
- środowisko przyrodnicze nie wykazuje skażeń i dewastacji
- brak przemysłu, uciążliwych usług i ruchliwych ciągów komunikacyjnych
- zróżnicowanie przyrodnicze oparte na urozmaiconej rzeźbie, dużej bioróżnorodności i mozaice zbiorowisk roślinnych
- liczne występowanie roślin naczyniowych z czego bardzo liczna grupa to rośliny chronione, wymierające, zagrożone lub rzadkie
- elementy historyczno-kulturowe charakterystyczne dla obszarów krzyżowania się wpływów krakowskich i góralskich

Poniżej przedstawiono w punktach obiekty objęte ochroną / dotyczy tylko terenu powiatu limanowskiego/.

- projektowany rezerwat Kostrza
- proponowany do objęcia ochroną rezerwatową rezerwat leśny Jaworz, omówiony w niniejszym opracowaniu
- źródłiska potoków, młaki, starorzecza, skarpy oraz fragmenty kęp leśno-zadrzewieniowych jako użytki ekologiczne
- lasy o naturalnej strukturze z przyległymi terenami przyleśnymi, Kostrza, Sałasz-Sarczyn, Jaworz, Chełm, dęby w Sowlinach.

4) Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu

W roku 1997, kiedy został utworzony „Obszar Chronionego Krajobrazu Województwa Nowosądeckiego”, a cały Powiat Limanowski wchodził w jego granice, znówelizowana ustawa o ochronie przyrody nałożyła obowiązek dostosowania oraz uszczegółowienia granic obszaru do wymogów obowiązującego prawa.

Od 2006 r. obszar nosi pełną nazwę: „Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu”. Wiąże się to z pewnymi ustaleniami dotyczącymi czynnej ochrony ekosystemów i zakazami, które zawarte są w ustawie o ochronie przyrody oraz w rozporządzeniu Wojewody Małopolskiego wprowadzającego tę formę ochrony przyrody.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu nastąpiło w drodze rozporządzenia wojewody nr 92/06, z dnia 24 listopada 2006 r., które określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, wynikające z potrzeb jego ochrony.

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu w Powiecie Limanowskim zajmuje 56428,4 ha, a całość obszaru wynosi 362 402 ha i położony jest na terenie kilku powiatów:

- 1) Powiat Suski – gminy Bystra – Sidzina oraz części gminy Jordanów;
- 2) Powiat Myślenicki – gminy Lubień;
- 3) Powiat Limanowski – części gmin: Kamienica, Mszana Dolna, Laskowa, Limanowa, Łukowica, Niedźwiedź, Dobra, Tymbark, Słopnice, miasta Mszana Dolna i miasta Limanowa;
- 4) Powiat Nowotarski – gmin: Jabłonka, Czarny Dunajec, Szaflary, Nowy Targ oraz części gmin: Łapsze Niżne, Lipnica Wielka, Spytkowice, Raba Wyżna, Rabka, Ochotnica Dolna, Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Szczawnica, miasta Nowy Targ;
- 5) Powiat Tatrzański – gminy Biały Dunajec oraz części gmin: Kościelisko, Poronin, Bukowina Tatrzańska;
- 6) Powiat Gorlicki – gmin: Ropa, Uście Gorlickie oraz części gmin: Gorlice, Sękowa, Łużna w powiecie gorlickim;
- 7) Powiat Nowosądecki – gminy Łososina Dolna oraz części gmin: Stary Sącz, Gródek nad Dunajcem, Korzenna, Chelmiec, Podegrodzie, Nawojowa, Łącko, Rytro, Piwniczna, Kamionka Wielka, Grybów, Łabowa, Krynica i miasta Nowy Sącz.

W Powiecie Limanowskim w poszczególnych gminach Obszar ten ma udział wg. Poniższej tabeli:

Gmina	Powierzchnia w ha
Dobra	6 789,8
Jodłownik	
Kamienica	8 454,3
Laskowa	7 282,0

Limanowa	6 106,1
Limanowa miasto	103,5
Łukowica	6 004,2
Mszana Dolna	11 569,2
Mszana Dolna miasto	997,6
Niedźwiedź	2 867,5
Słopnice	5 344,8
Tymbark	909,4
Razem	56 428,4

1. Na Obszarze wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększania różnorodności biologicznej.
2. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:
  3. a) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych,
  4. b) sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych,
  5. c) tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia bioróżnorodności,
  6. d) utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków,
  7. e) zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych,
  8. f) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu,
  9. g) zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaszkowych oraz polan o wysokiej bioróżnorodności,
  10. h) utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych,
  11. i) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
  12. j) działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

3. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:
  4. a) przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych,
  5. b) zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno - błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków,
  6. c) kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płątów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych,
  7. d) utrzymanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych,
  8. e) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów ochrony zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia),
  9. f) utrzymanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności,

10. g) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych,
  11. h) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
  12. i) działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.
-
4. Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:
    5. a) zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną,
    6. b) utrzymanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia bioróżnorodności oraz ograniczenia wpływu substancji biogennych,
    7. c) prowadzenie prac regulacyjnych cieków wodnych tylko w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek i potoków górskich,
    8. d) zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych,
    9. e) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków,
    10. f) działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie Obszaru zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902 i Nr 170, poz.1217);
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 25 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę Obszaru.
3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, nie dotyczy obszarów, na których dopuszczono wydobywanie do celów gospodarczych skał, objętych koncesjami wydanymi na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 oraz z 2006 r. Nr 133, poz. 934 i Nr 170, poz. 1217) lub ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.
4. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, nie dotyczy wykonywania koniecznych prac ziemnych bezpośrednio związanych z realizacją dopuszczalnych w Obszarze robót budowlanych.
5. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 8 nie dotyczy:

1) budowania nowych obiektów budowlanych na obszarach, co do których:

1. a) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych w takim zakresie, w jakim budowa została jednoznacznie dopuszczona w tych aktach prawnych,
2. b) uzgodnione z Wojewodą Małopolskim w trybie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880 oraz z 2005 r. Nr 113, poz. 954 i Nr 130, poz. 1087) w związku z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.) projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych w takim zakresie, w jakim budowa ta została jednoznacznie dopuszczona w tych aktach prawnych;

2) obszarów, co do których w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia istniały decyzje o warunkach zabudowy, do czasu wykonania na ich podstawie przedsięwzięć inwestycyjnych lub utraty mocy obowiązującej takich decyzji.

Nadzór nad Obszarem sprawuje Wojewódzki Konserwator Przyrody w Krakowie.

5) Natura 2000

1. Co to jest sieć Natura 2000

Jest to nowa międzynarodowa forma ochrony przyrody wprowadzona przez Unię Europejską na podstawie dwóch dyrektyw Ptasiej i Siedliskowej zawierającej wykaz gatunków i siedlisk jakie mają być poddane ochronie; wprowadzonej do prawa polskiego w 2004 roku, w art. 25-39 ustawy o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 z późn. zm.).

Polska zobowiązała się do wyznaczenia na swoim terytorium sieci Natura 2000 w Traktacie ateńskim z 16 kwietnia 2003 r. – w traktacie akcesyjnym. Obszary Natura 2000 ustanawiane są w Polsce w oparciu o Ustawę o ochronie przyrody z 16

kwietnia 2004 r.

Zasadniczą podstawą powoływania obszarów Natura 2000 są przepisy prawne Unii Europejskiej zapisane w 2 dyrektywach (włączone w dużym stopniu do polskiego prawa):

- w Dyrektywie Rady 92/43/EWG o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dziko żyjącej fauny i flory z dnia 21 maja 1992 r. – tzw. D. „Siedliskowej” (HD)
- w Dyrektywie Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków z dnia 2 kwietnia 1979 r. – tzw. D. „Ptasiej” (BD)

Na obszarze Unii Europejskiej tworzona jest sieć Natura 2000 – jej pełna nazwa to: Europejska sieć ekologiczna specjalnych obszarów ochrony Natura 2000.

Obecnie sieć tworzą odrębne obszary Natura 2000 wyznaczone we wszystkich państwach UE.

Ochronie powinny podlegać również korytarze ekologiczne, a więc elementy krajobrazu, które łączą obszary „naturowe” – w przyszłości staną się one zapewne obowiązkowymi elementami sieci Natura 2000.

Obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków, specjalny obszar ochrony siedlisk lub obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty;

2. Obszary Natura 2000 obejmują

- Obszary specjalnej Ochrony Ptaków (OSO)
- Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO)
- Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i zatwierdzone przez Komisję Europejską

Obszar specjalnej ochrony ptaków – obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju.

Specjalny obszar ochrony siedlisk – obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt lub w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony tych gatunków.

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty – projektowany specjalny obszar ochrony siedlisk, zatwierdzone przez Komisję Europejską w drodze decyzji, który w regionie biogeograficznym, do którego należy, w znaczący sposób przyczynia się do zachowania lub odtworzenia stanu właściwej ochrony siedliska przyrodniczego lub gatunku będącego przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także może znacząco przyczynić się do spójności sieci obszarów Natura 2000 i zachowania różnorodności biologicznej w obrębie danego regionu biogeograficznego; w przypadku gatunków zwierząt występujących na dużych obszarach obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty jest obszar w obrębie naturalnego zasięgu takich gatunków, charakteryzujący się fizycznymi lub biologicznymi czynnikami istotnymi dla ich życia lub rozmnażania;

Oba typy tych obszarów mogą się pokrywać (w całości lub częściowo) – często to się zdarza – nie można więc sumować powierzchni obszarów OSO SOO.

Obszary Natura 2000 wyznaczane są wyłącznie w oparciu o dane przyrodnicze – zgodnie z jednolitymi, naukowymi kryteriami zapisanymi we wspomnianych dyrektywach – inne względy (społeczne i ekonomiczne) nie mogą być brane pod uwagę podczas ich wyznaczania i powoływania. Sieć Natura 2000 nakłada się na dotychczasowe systemy ochrony przyrody funkcjonujące w państwach europejskich – nie zastępuje ich, ale je uzupełnia.

W Polsce wiele, ale nie wszystkie, z dotychczasowych obszarów chronionych (np. wszystkie parki narodowe, duża część parków krajobrazowych i rezerwatów) otrzymuje dodatkowy status obszaru Natura 2000 – tak jak to było dotychczas z rezerwatami biosfery czy obiektami światowego dziedzictwa. Pozostałe obszary Natura 2000 tworzone są na terenach, gdzie nie było dotychczas ww. obszarów chronionych.

Obszary objęte ochroną przyrody (bez Natury 2000) zajmują w Polsce ok. 32% powierzchni kraju. Same parki narodowe i rezerваты tylko 1,5% pow. kraju, a łącznie z parkami krajobrazowymi ok. 9,5%.

W Polsce wyznaczono 141 obszarów ptasich obejmujących ok. 15,6% powierzchni lądowej kraju oraz 364 obszarów siedliskowych obejmujących ok. 8,1% powierzchni lądowej kraju.

Kolejnych 466 nowych obszarów (zatwierdzonych przez Radę Ministrów 28 X 2009 r.) czeka na zatwierdzenie przez UE. Gdy to nastąpi obszary siedliskowe stanowiąc będą ok. 11% powierzchni Polski, a cała sieć Natura 2000 obejmie blisko 21% (średni poziom w UE).

3. Cel utworzenia sieci Natury 2000

Zachowanie różnorodności biologicznej poprzez ochronę rodzajów naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej flory i fauny, ważnych dla całej Wspólnoty.

W każdym kraju członkowskim ma być utworzona sieć takich obszarów proporcjonalnie do reprezentacji na jego terytorium siedlisk i gatunków wskazanych w Dyrektywach. Mają to być nie tylko najrzadsze i najcenniejsze gatunki ale również najbardziej charakterystyczne dla danego regionu.

Natura 2000 to nie obszar chroniony lecz obszar ochrony, polegający na zapobieganiu przekształcaniu siedlisk i niekorzystnym zmianom w obrębie populacji roślin i zwierząt. Jako punkt wyjściowy przyjmuje się stan w momencie objęcia go obszarem Natura 2000.

4. Dwie procedury wyznaczania obszarów Natura 2000

Obszary „ptasie”

- kraje członkowskie UE wyznaczają i powołują obszary OSOP
- Komisja Europejska ocenia listy wyznaczonych obszarów

Obszary „siedliskowe”

- kraje członkowskie przygotowują listy terenów spełniających kryteria obszarów SOOS i zgłaszają do Komisji Europejskiej propozycję listy obszarów jakie chcą włączyć do sieci
- Komisja analizuje te propozycje (łącznie z propozycjami innych krajów) podczas seminariów biogeograficznych
- Komisja zatwierdza listy obszarów Natura 2000 – uznanych za mające znaczenie dla Wspólnoty – dla poszczególnych obszarów biogeograficznych (odrębnie dla „starych” i „nowych” państw członkowskich)
- dopiero po zatwierdzeniu tych list państwa członkowskie powołują formalnie takie obszary (nie wcześniej), choć wcześniej są już zobowiązane je chronić od zagrożeń

Czynności:

- prace ekspertów w terenie (ocena występowania określonej liczby danych osobników)
  - przekazanie do Ministerstwa Środowiska
  - Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000
  - projekt ten opiniowany jest przez właściwych miejscowo rad gmin w terminie 30 dni
  - Minister Środowiska po uzyskaniu zgody Rady Ministrów przekazuje projekt do UE:
- listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty,
  - szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym,
  - listę obszarów specjalnej ochrony ptaków.
    - Komisja Europejska weryfikuje i najczęściej nakazuje uzupełnienie
    - Po weryfikacji Obszary Natura 2000 wyznacza Ministerstwo Środowiska w drodze Rozporządzenia

Wyznaczenie obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa i z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej, w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, kieruje się stanem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz koniecznością zachowania szczególnie cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

5. Nadzór obszarów Natura 2000

- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
- Regionalny DOŚ na swoim obszarze,
- Dyrektor Parku Narodowego,
- Nadleśniczy Lasów Państwowych

- Dyrektor Urzędu Morskiego

Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu ochrony zadań ochronnych na okres 10 lat /pierwszy do 6 lat od zatwierdzenia obszaru przez UE/

Plan zadań zatwierdza Rozporządzeniem Dyrektor Ochrony Środowiska.

Zobowiązania państwa członkowskiego UE i jego instytucji w odniesieniu do Natury 2000

- wyznaczenie obszarów Natura 2000 i formalne ich powołanie
- ustalenie zarządzających obszarami Natura 2000
- przygotowanie i zatwierdzenie planów zarządzania obszarami Natura 2000 (plany ochrony i plany zadań ochronnych) i wdrażanie ich zapisów w życie, w tym przede wszystkim:
  - działań ochronnych i renaturyzacyjnych,
  - monitoringu oraz
  - raportowania nt. stanu siedlisk i gatunków
- podejmowanie niezbędnych działań dla zachowania lub odtworzenia korzystnego statusu ochronnego gatunków i siedlisk
- zapobieganie pogorszeniu korzystnego statusu ochronnego gatunków i siedlisk
- nie dopuszczanie do realizacji planów i przedsięwzięć zagrażających integralności obszarów

Ochrona obszarów Natura 2000

W Polsce stosowane są dwa rodzaje takich planów: plany ochrony (ustalane na 20 lat) i plany zadań ochronnych (na 10 lat).

Plany zawierają:

- informacje nt. szczegółowego rozmieszczenia w obrębie obszaru gatunków i siedlisk, dla ochrony których powołano obszar
- opis warunków zachowania lub przywrócenia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków
- wykaz zadań ochronnych wraz z ich szczegółową charakterystyką
- opis i ocenę zagrożeń i sposobów ich eliminacji lub ograniczania
- określenie zakresu monitoringu przyrodniczego
- opis przebiegu granic obszaru Natura 2000

Tryb sporządzania obu typów planów przewiduje konsultacje społeczne, a Rady Gmin uzgadniają ostateczne zapisy projektów tych planów.

A co gdy planów tych jeszcze nie ma?

Podstawą wszelkich uzgodnień są:

- zapisy w tzw. SDF'ach i mapy przedstawiające zasięg obszarów Natura 2000
- ogólne zapisy dotyczące zasad ochrony i potencjalnych zagrożeń dla siedlisk i gatunków

Na obszarach Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru

Natura 2000, w tym;

- pogorszyć stan siedlisk gatunków roślin i zwierząt dla których utworzono obszar,
- wpłynąć negatywnie na gatunki,
- pogorszyć integralność obszaru natura 2000 lub jego powiązania z innymi Obszarami

Organ właściwy do wydania jakiegokolwiek decyzji (np. pozwolenia na budowę) wymaganej przed realizacją przedsięwzięcia które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000, lub nie wynika z tej ochrony, jest obowiązany do rozważenia, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000. Jeżeli uzna, że tak, to rozpoczyna się procedurę oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, które prowadzi RDOŚ.

Sporządzający projekt planu zadań ochronnych, umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu jak również zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

RDOŚ ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, po uzgodnieniu z dyrektorem regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, jeżeli obszar Natura 2000 obejmuje obszar zarządzany przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

Plan ochrony ustanowiony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego położonego w granicach obszaru Natura 2000, staje się planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000.

Plan urządzenia lasu dla nadleśnictwa położonego w granicach obszaru Natura 2000, staje się planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000.

Projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w części dotyczącej istniejącego lub projektowanego obszaru Natura 2000 wymagają uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.

Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 sporządza i przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, co 6 lat w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony siedlisk oraz co 3 lata w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, ocenę realizacji ochrony tego obszaru, zawierającą informacje dotyczące podejmowanych działań ochronnych oraz wpływu tych działań na stan ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, a także wyniki monitorowania i nadzoru tych działań.

Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Przepis ten stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście oczekującej, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

Warunki gospodarczego wykorzystywania obszarów Natura 2000

Reguluje je:

- ustawa o ochronie przyrody (art. 33-37)
- dyrektywa „siedliskowa” (art. 2 i 6)

Podstawowa zasada – nie podejmowanie działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar.

Na obszarach Natura 2000 (poza parkami narodowymi i rezerwatami) nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu przyrodniczych obszarów.

6. Natura 2000 w Powiecie Limanowskim

Na terenie Powiatu Limanowskiego znajduje się 12 obszarów natura 2000 zajmujących łączną powierzchnię ok. 13 551 ha (135,5 km²) co stanowi niespełna 15% całego powiatu. Z tym że Natura „Gorce” w całości zawiera się w granicach „Ostoi Gorceńskiej”.

Największy procent zajmują obszary siedliskowe 54%, następnie obszary ptasie 28%, oraz nietoperzowe 16% i rzeczne 2%.

Na terenie powiatu obowiązują Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 z dnia 12 stycznia 2011 r. (Dz. U. z dnia 4 lutego 2011 r. Nr 25 poz. 133), w którym wymieniony jest obszar Gorce.

Obszary „naturowe” można podzielić na:

Obszary specjalnej Ochrony Ptaków OSO:

1. „Gorce” PLH 120001 6 824,9 ha (w powiecie limanowskim 5340,1 ha)

Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk SOO:

- **Nietoperzowe:**

2. „Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” PLH 120052 3097,0 ha (w powiecie lim. 3095,42 ha)

- **Siedliskowe:**

3. „Ostoja Gorczańska” PLH 120018 17 997,9 ha (w powiecie lim. 9 939 ha)
4. „Kostrza” PLH 120009 36,4 ha (całość w powiecie limanowskim)
5. „Luboń Wielki” PLH 120043 33,6 ha (całość w powiecie limanowskim)
6. „Lubogoszcz” PLH 120081 16,7 ha (całość w powiecie limanowskim)
7. „Łąki koła Kasiny Wielkiej” PLH 120082 24,4 ha (całość w powiecie lim.)
8. „Uroczysko Łopień” PLH 120078 44,6 ha (całość w powiecie limanowskim)

- **Rzeczne**

9. „Łososina” PLH 120087 345,4 ha (w powiecie limanowskim 215,4 ha)
10. „Raba z Mszanką” PLH 120093 249,3ha (w powiecie limanowskim 39,7 ha)
11. „Środkowy Dunajec z dopływami” PLH 120088 705,8 ha (w powiecie lim 84,5 ha)
12. „Tarnawka” PLH 120089 140 ha (ok. 22,0 ha w powiecie limanowskim)

Obszary specjalnej Ochrony Ptaków OSO

1) „Gorce” PLH 120001

6 824,9 ha (w powiecie limanowskim 5340,1 ha)

Na terenie Powiatu Limanowskiego obowiązują Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 z dnia 12 stycznia 2011 r. (Dz. U. z dnia 4 lutego 2011 r. Nr 25 poz. 133) . w którym wymieniony jest obszar Gorce.

Obszar Gorce położony w województwie małopolskim na terenie gmin: Rabka-Zdrój (0,1 ha), Kamienica (1 314,0 ha), Mszana Dolna – gmina wiejska (1 064,9 ha), Niedźwiedź (2 961,2 ha), Nowy Targ – gmina wiejska (604,0 ha) i Ochotnica Dolna (880,7 ha);

Obszar leży w granicach Gorczańskiego Parku Narodowego, które znajduje się na terenie pasma górskiego Gorców, należących do Beskidów Zachodnich, obejmujący górne partie zlewni rzeki Kamienicy i części niektórych innych zlewni gorczańskich wraz ze szczytami Jaworzyny (1288 m n.p.m.), Kudłonia (1276m) i Mostownicy (1251 m) w granicach

Gorczańskiego Parku Narodowego. Teren w większości pokrywają lasy regla (95% powierzchni) z przewagą świerka, buka i jodły. Partie szczytowe gór zajmują rozległe polany, zarastające powoli lasem w wyniku ograniczenia lub całkowitego zaprzestania wypasu owiec i bydła. W skład regla górnego wchodzi bór świerkowy, w reglu dolnym panuje buczyna karpacka i zbiorowiska borowe, w dolinach potoków – olszyna karpacka. Miejscami tworzą się połacie usychających drzew, podatne na przewracanie podczas silnych wiatrów (np. zbocza Mostownicy). Obszar leży w obszarze gmin: Rabka-Zdrój (0,1 ha), Nowy Targ – gmina wiejska (604,0 ha), Ochotnica Dolna (880,7 ha) oraz w powiecie limanowskim na obszarze gmin:

- Kamienica (1314,0 ha),
- Mszana Dolna – gmina wiejska (1064,9 ha),
- Niedźwiedź (2961,2 ha),

Występuje co najmniej 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków:

1. bocian czarny

2. cietrzew

3. dzięcioł biało grzbiety

4. dzięcioł czarny

5. dzięcioł trójpalczasty

6. dzięcioł zielono siwy

7. głuszec

8. jarząbek

9. muchołówka mała

10. orzeł przedni

11. puchacz

12. puszczyk uralski

13. sóweczka

14. trzmiełojad

15. włośchatka

Siedliska Gorców:

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: dzięcioł zielonosiwy, głuszec (PCK), muchołówka mała, puchacz (PCK), sóweczka (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występują: dzięcioł biało-grzbiety (PCK), dzięcioł trójpalczasty (PCK), jarząbek, włośchatka (PCK) i puszczyk uralski (PCK).

Z rzadkich roślin na terenie Parku występują m.in. wawrzynek wilczełyko, śnieżynka przebiśnieg, szafrany, dziewięciślić bezłodygowy, liczne gatunki goryczek i storczyków. Obok pospolitych dużych ssaków leśnych pojawiają się również wilk i niedźwiedź. Żyje tu 11 gatunków płazów, m.in. salamandra plamista.

Podstawowym zagrożeniem jest zanieczyszczenie powietrza powodujące wielkoobszarowe usychanie gorceńskich lasów.

Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk SOO

Można je podzielić na

- Nietoperzowe:

2) „Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” PLH 120052

3097,0 ha (3095,42 ha w powiecie limanowskim)

Siedliska na których występują ostoje nietoperzy:

Obszar utworzony dla ochrony kolonii rozrodczych podkowca małego, nocka orzęsionego i nocka dużego.

W Polsce stwierdzono 25 gatunków nietoperzy z dwóch rodzin:

Rodzina podkowcowate (tylko dwóch przedstawicieli w Polsce – jeden z nich w powiecie limanowskim):

1. Podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*

Jeden z najmniejszych krajowych nietoperzy. Futro na grzbiecie jasnobrązowe, na brzuchu jaśniejsze, szarawe. Błony lotne bardzo ciemne, ucho i pyszczek jaśniejsze. Skrzydła szerokie. Błona skrzydłowa przyczepiona pomiędzy piętą a nasadą palców. Ostroga sięga do połowy odległości między piętą a ogonem. Koniec ogona nie wystaje z błony ogonowej. Osobniki wiszące są otulone szczelnie błonami lotnymi. Przedramię długości 3,7-4,2cm. Letnimi kryjówkami kolonii rozrodczych są najczęściej strychy, rzadziej piwnice lub jaskinie. Odżywiają się nocnymi bezkręgowcami (muchówki, motyle nocne, siatkoskrzydłe), chwytanymi w locie.

Rodzina mroczkowate (23 przedstawicieli):

1. [Nocek duży](#) *Myotis myotis*

Jeden z trzech największych krajowych nietoperzy. Futro na grzbiecie szarobrązowe, końcówki jasnobrązowe, na brzuchu białawe. Błony lotne ciemne, ucho i pyszczek jaśniejsze. Skrzydła szerokie. Ucho duże, na wewnętrznej stronie z 8-10 poprzecznymi fałdami. Koziołek nożowaty, równomiernie zwężający się ku końcowi, sięgający połowy długości ucha. Błona skrzydłowa przyczepiona pomiędzy piętą a nasadą palców. Ostroga sięga do połowy odległości między piętą a ogonem. Płatka brak. Koniec ogona wystaje poza błonę ogonową na 1-2 mm. Przedramię długości 54-67 mm. Jego letnimi kryjówkami są najczęściej strychy. Odżywiają się dużymi owadami nietopięcymi, głównie biegającymi po ziemi chrząszczami z rodziny biegaczowatych. Wskazuje to na odmienny niż u innych nietoperzy sposób polowania – nocki duże latają nisko i chwytają biegające po ziemi duże owady.

2. [Nocek orzęsiony](#) *Myotis emarginatus*

Nietoperz średniej wielkości. Futro na grzbiecie brązowe, włosy są trójbarwne, a na brzuchu jasne z szarobrązowymi lub brązowymi końcówkami. Skrzydła szerokie. Cechą charakterystyczną tego gatunku jest wyraźne wycięcie na zewnętrznym brzegu ucha, sięgające połowy jego długości. Koziołek nożowaty, jego długość osiąga ponad połowę długości ucha. Błona skrzydłowa dochodząca do nasady palców stopy. Ostroga sięga do połowy lub dwóch trzecich odległości między piętą a ogonem. Brzeg błony ogonowej między ostrogą a ogonem jest porośnięty nielicznymi miękkimi, długimi włosami. Płatka brak. Koniec ogona wystaje z błony ogonowej na około 1 mm. Przedramię długości 36-40,5 mm

W okresie letnim nocek orzęsiony jest związany z terenami wyżynnymi i leśnymi. Latem spotykany jest w dziuplach i na strychach, zimą w jaskiniach. Poluje latając w pobliżu koron drzew lub krzewów, podobnie jak nocek Natterera. Ofiary chwytają w locie lub zbiera z powierzchni roślin.

Fragmenty ostoi obejmują szczyty: Ciecień (829 m n.p.m.) i Kostrza (730 m n.p.m.).

„Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” tworzy jedenaście enklaw o łącznej powierzchni 3097,0 ha z czego 8 znajduje się w powiecie limanowskim. Każda z nich obejmuje obiekt lub obiekty, w których zamieszkują kolonie rozrodcze, i obszary żerowania nietoperzy.

Tymi enklawami są:

1. Klasztor w Szczyrzycu i Kościół w Skrzydłnej,
2. Kościół w Łukowicy,
3. Kościół w Słopnicach,
4. Kościół w Szyku,

5. Kościół w Łososinie Górnej,
6. Kościół w Laskowej,
7. Okolice Laskowej cz. N – Kościół w Kamionce Małej
8. Okolice Laskowej cz. S – kościół w Ujanowicach, Jaworznej i Żmiącej.

„Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” znajdują się również poza powiatem limanowskim, są to:

9. Kościół w Łącku,
10. Kościół w Podegrodziu,
11. Kościół w Jazowsku.

Jeden z najważniejszych obszarów dla zachowania populacji podkowca małego i nocka orzęsionego w Polsce. Znajdują się tu należące do największych w naszym kraju kolonie rozrodcze obu tych gatunków. W okresie letnim przebywa tu ok. 20 % monitorowanej populacji podkowca małego i ponad 50% znanej z nielicznych stanowisk populacji nocka orzęsionego. Wszystkie stanowiska letnich kolonii nietoperzy znajdują się na strychach budynków i ich zachowanie zależy wyłącznie od dobrej woli właścicieli i użytkowników tych obiektów. Zagrożenia dla istnienia stanowisk związane są zarówno z wykorzystywaniem samych budynków, jak i ich otoczenia.

Do najważniejszych zagrożeń należą:

- prace remontowe wykonywane w nieodpowiednich terminach i z wykorzystaniem niebezpiecznych dla ssaków środków konserwacji drewna,
- uszczelnianie budynków i zamykanie otworów wlotowych niezbędnych dla nietoperzy,
- wycinanie drzew i krzewów w otoczeniu schronień nietoperzy, na trasach przelotu oraz żerowiskach,
- iluminacja budynków będących schronieniami nietoperzy poprzez instalację reflektorów,
- potencjalnym zagrożeniem jest też słabe rozpoznane tego terenu pod kątem miejsc zimowania nietoperzy. Może się więc okazać, że przypadkowe zniszczenie zimowisk spowoduje utratę wartości obszaru.

Ogólne zalecenia dla nietoperzy przewidywane na terenach Natura 2000 w Polsce (Małgorzata Makomaska-Juchiewicz i Joanna Perzanowska)

Zakazy i ograniczenia:

- zakaz penetracji i ruchu turystycznego w zasiedlonych przez nietoperze jaskiniach i podziemiach w okresie ich hibernacji;
- zakaz działań powodujących zmiany warunków mikroklimatycznych w zimowych schronieniach nietoperzy, takich jak osuszanie podziemi, oraz zamurowywanie lub szczelne zamykanie otworów wlotowych, wywołujące zaburzenia cyrkulacji powietrza;
- zakaz wycinania starych dziuplastych drzew i roślinności wzdłuż cieków wodnych;
- zakaz stosowania toksycznych środków ochrony drewna w budynkach będących letnimi schronieniami nietoperzy;

- zakaz szczelnego zamykania otworów okiennych strychów, na których znajdują się letnie kolonie nietoperzy;
- ograniczanie stosowania chemicznych środków ochrony roślin;
- ograniczanie zanieczyszczania zbiorników wodnych, nad którymi zlokalizowane są żerowiska nocka łydkowłosego

Zalecenia:

- zabezpieczanie miejsc zimowania nietoperzy (np. jaskiń, bunkrów, sztolni i in.) poprzez zamykanie kratami o specjalnej konstrukcji wejść do zimowych schronień tych ssaków;
- w przypadku schronień letnich stosowanie nietoksycznych środków ochrony drewna i przeprowadzanie remontów w okresie, gdy nietoperze tam nie przebywają, tj. od września do końca marca;
- ograniczenie penetracji i ruchu turystycznego w miejscach aktywności godowej nietoperzy (aktywność ta ma miejsce w jaskiniach i innych schronieniach podziemnych w okresie od września do końca października oraz od początku marca do końca kwietnia);
- zachowanie starodrzewi oraz odbudowa drzewostanów liściastych i mieszanych;
- zachowanie i odtwarzanie alei śródpolnych, żywopłotów i pasów zadrzewień, stanowiących szlaki migracyjne nietoperzy;
- zawieszanie w lasach skrzynek wypoczynkowych i lęgowych dla nietoperzy (dla nocka Bechsteina, nocka łydkowłosego i mopka);
- ustanawianie sztucznych schronień dla nietoperzy w zimowiskach pozbawionych odpowiedniej ilości szczelin.

Czynniki mające wpływ na wielkość populacji podkowca małego w Polsce:

Naturalne:

- położenie geograficzne i klimat
- wpływ populacji zewnętrznych
- drapieżnictwo
- pasożyty i choroby
- konkurencja międzygatunkowa

Antropogeniczne:

- niszczenie żerowisk i bazy pokarmowej
- chemiczne środki ochrony roślin
- chemiczne środki konserwacji drewna
- remonty i uszczelnianie budynków

- ruch turystyczny w podziemiach
- zmiany struktury krajobrazu
- iluminacje budynków
- kolizje z ruchem drogowym i kolejowym
- przekaźniki telefonii komórkowej
- wandalizm, celowe zabijanie zwierząt

Powierzchnia ostoi nietoperzowych w Województwie Małopolskim w ha:

Klasztor w Szczyrzycu i Kościół w Skrzydziej - kolonie rozrodcze podkowca małego i nocka orzęsionego oraz schronienie nocka dużego na strychach budowli sakralnych

Kościół w Łukowicy - kolonia rozrodcza podkowca małego na strychu kościoła w Łukowicy

Kościół w Słopnicach - kolonie rozrodcze nocka dużego i podkowca małego na strychu kościoła w Słopnicach

Kościół w Szyku - kolonie rozrodcze podkowca małego na strychach kościołów w Szyku, w Nowym Rybiu i Wilkowisku

Kościół w Łososinie Górnej - kolonia rozrodcza podkowca małego na strychu kościoła w Łososinie Górnej

Kościół w Laskowej - kolonia rozrodcza podkowca małego na strychu kościoła w Laskowej

Okolice Laskowej cz. N - kolonia rozrodcza podkowca małego na strychu Kościoła w Kamionce Małej

Okolice Laskowej cz. S - kolonie rozrodcze podkowca małego, nocka dużego i nocka orzęsionego na strychach kościołów w Ujanowicach, Jaworznej i Żmiącej.

„Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” znajdują się również poza powiatem limanowskim, są to:

Kościół w Łącku - kolonie rozrodcze nocka dużego i podkowca małego na strychu kościoła w Łącku (0,24 ha)

Kościół w Podegrodziu - kolonia rozrodcza nocka dużego na strychu kościoła w Podegrodziu (0,56 ha)

Kościół w Jazowsku - kolonie rozrodcze nocka dużego i podkowca małego na strychu kościoła w Jazowsku (0,78 ha)

3) „Ostoja Gorczańska” PLH 120018

17 997,9 ha (w powiecie limanowskim 9 939 ha)

Obszar obejmuje prawie całe pasmo górskie Gorców, stanowiące fragment Beskidów Zachodnich. Do obszaru włączono także tereny w dolinach potoków Jamne i Jaszce w Ochotnicy. Do obszaru nie włączono terenów leśnych między Nowym Targiem i Łopuszną oraz terenów stosunkowo silnie zabudowanych. Podłoże geologiczne stanowią utwory fliszu karpackiego płaszczowiny magurskiej. Na stokach północnych często spotyka się wychodnie skał piaskowcowych. Odnaleziono tu kilka niewielkich jaskiń szczelinowych. Grzbiety górskie są szerokie i płaskie, doliny głęboko wcięte. Ostoja jest obszarem źródłiskowym dopływów Dunajca i Raby. Sieć potoków na terenie ostoi jest bardzo gęsta. Większa część (ponad 90%) terenu jest porośnięta lasami. W reglu dolnym są to buczyny i bór świerkowo-jodłowy, w reglu górnym – świerczyny górnoreglowe. Wzdłuż dolin potoków występują olszyny. Część drzewostanów ma zaburzony skład gatunkowy oraz strukturą wiekową. W szczytowych partiach gór znajdują się liczne, rozległe, ekstensywnie użytkowane polany leśne, stopniowo zarastające lasem z powodu zaprzestania wypasu owiec i bydła. Były to niegdyś głównie łąki mieczykowo-mietlicowe. W lokalnych zagłębieniach terenu, o zwiększonej wilgotności podłoża lub przy wysiękach wody, spotyka się eutroficzne młaki.

W obszarze zidentyfikowano 17 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 13 gatunków z Załącznika II tej Dyrektywy. Szczególnie cenne są kompleksy łąk i płyty naturalnych zbiorowisk leśnych. Jest to ważna ostoja fauny typowej dla

Karpat, zwłaszcza dużych drapieżników. Obszar o bogatej florze roślin naczyniowych (ok. 940 gat.), z licznymi stanowiskami chronionych prawnie, rzadkich lokalnie lub zagrożonych gatunków roślin naczyniowych. Gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG nie były ostatnio potwierdzone, nie wiadomo czy stanowiska te jeszcze istnieją. Fragment obszaru to ostoja ptasia o randze europejskiej E71.

Zagrożenia:

Zanieczyszczenia powietrza, eksploatacja lasów poza parkiem narodowym, procesy sukcesyjne prowadzące do zarastania polan, niekontrolowany ruch turystyczny. Ewentualne niezbędne prace z zakresu ochrony przeciwpowodziowej powinny być prowadzone zgodnie z zasadami dobrej praktyki regulacji rzek i potoków górskich. Obszar w większości na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Województwa Nowosądeckiego (324 595 ha; 1997), pozostała część na terenie Gorczańskiego Parku Narodowego (7 030 ha; 1980).

Własność: GPN – 37,3%, 7030 ha, nadleśnictwa państwowe 4152 ha (22,1%), własność prywatna: 7608 ha (40,6%).

4) „Kostrza” PLH 120009

36,4 ha (całość w powiecie limanowskim)

Siedlisko 100% lasy. Obszar obejmuje północne zbocze góry Kostrza w całości porośnięte lasem liściastym. Wzgórze zbudowane jest z fliszu karpackiego (piaskowce gruboławicowe i łupki). Miejscami na powierzchni występują łatwiej wietrzejące łupki pyłowcowe lub margliste. Powstają z nich gleby głębokie, ale bardzo silnie szkieletowe. Masywy Kostrza i sąsiedniej Świnnej Góry (546 m n.p.m.) otoczone są przez obszary użytkowane rolniczo, z rozproszoną zabudową.

Jęczyznik zwyczajny

Dobrze wykształcone i zachowane zbiorowiska leśne, w tym: Lunario-Aceretum, Phyllitido-Aceretum oraz różne facje buczyny karpackiej – łącznie stwierdzono tu występowanie 2 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG Występują tu także chronione prawnie gatunki roślin naczyniowych. Brak zidentyfikowanych zagrożeń.

Własność Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych (Nadl. Limanowa).

Obszar w granicach rezerwatu przyrody „Kostrza” powołany Rozporządzeniem Nr 5/2001

Wojewody Małopolskiego z dnia 4 stycznia 2001 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Kraków, dnia 30 stycznia 2001 r.) celem

Miesięcznica roczna zachowania ze względów przyrodniczych, naukowych i krajobrazowych stanowiska jęczyznika zwyczajnego oraz dobrze zachowanych starodrzewi buczyny karpackiej i jaworzyny górskiej.

5) „Luboń Wielki” PLH 120043

33,6 ha (całość w powiecie lim.)

Siedlisko 100% lasy. Obszar obejmuje górną partię stoku oraz część grzbietu górskiego na południowym zboczu Lubonia Wlk., góry położonej w Beskidzie Wyspowym. W warunkach klimatu Beskidu Wyspowego, podłoża skalnego oraz panującej roślinności, wykształciły się na terenie obszaru gleby: brunatne kwaśne, słabo wykształcone i (rankery) brunatniejące, oraz gleby inicjalne i skaliste (litosole). Teren jest w znacznej części pokryty lasem – Żyzną buczyną karpacką (w wariantcie typowym i ubogim) oraz dolnoreglowym borem jodłowo-świerkowym. Występuje tu też charakterystyczna roślinność ściany osuwiskowej, w której rozwijają się bujnie zbiorowiska mchów, wątrobowców i paproci. W centralnej części obszaru znajduje się duże osuwisko fliszowe o głęboko przebiegającej powierzchni ślizgu, na granicy gruboławicowych piaskowców formacji magurskiej wieku eoceńskiego. W środkowej jego części występuje długa na 180 m krawędź ściany osuwiskowej, opadającej blisko 30 metrowej wysokości urwiskiem. W ścianie znajduje się kilka półek skalnych. U jej podnóża rozciąga się szeroki

około 20-30 m obszar niszy osuwiskowej, zasłanej blokami skalnymi. Osunięte masy skalne, nie ulegając rozdrobnieniu, utworzyły grzędy i garby o wysokości kilku metrów, nazwane „Dziurawymi Turniami”. Tworzą one różnej głębokości rozpadliny skalne o charakterze rozszerzonych szczelin i rowów z zapełnionymi skarpami. Niżej pojawiają się rowy rozpadlinowe ze szczelinami skalnymi, a także rozległy skalny jęzor osuwiskowy o powierzchni ok. 2,5 ha. W jego centralnej części znajdują się dwa odsłonięte, eliptycznego kształtu, pola - gołoborza, o łącznej powierzchni poniżej 0.5 ha - unikalne w skali Beskidów Zachodnich. Pokrywają je płaskie bloki skalne. Sam jęzor osuwiskowy i jego bezpośrednie otoczenie pokrywa dolnoregłowy bór jodłowo-świerkowy, w którym dominuje świerk.

Domieszkę stanowią jodła i buk. Wśród krzewów obserwuje się: jarzębinę, bez koralowy i wiciokrzew czarny. Runo jest dość ubogie. Obok łąnów borówki, rosną paprocie: narecznica szerokolistna i wietlica samicza. Niżej przebiega jeszcze jeden duży, poprzeczny wał, za którym czoło osuwiska opada stromo w dolinę. Wśród płyt i bloków skalnych pokrywających teren znajdują się obiekty jaskiniowe w formie jaskiń szczelinowych i nisz jaskiniowych. Znanych jest tu 13 jaskiń i schronisk, z których największą jest Jaskinia na Luboniu Wielkim II (26 m długości i 9 m deniwelacji), jest ona też jedyną jaskinią posiadającą własny mikroklimat.

Jedynie w tej części Beskidów, tak duże osuwisko fliszowe i jedno z kilku zaledwie znanych miejsc występowania siedliska przyrodniczego o kodzie 8150 w polskich Karpatach. Znajduje się tu stanowisko rzadkiej paproci zanokcicy północnej *Asplenium septentrionale*. Zidentyfikowano tu łącznie 4 siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Zajmują one ponad 90% powierzchni obszaru.

Zagrożenia:

Zaśmiecanie, sporadyczne akty wandalizmu (upamiętnianie napisami pobytu, wspinanie się po skałach, palenie ognisk).

Potencjalnie: nadmierna penetracja turystyczna. Plany władz Rabki dotyczące zagospodarowania turystycznego masywu Lubonia Wielkiego (w sąsiedztwie rezerwatu), co zwiększy znacznie presję ludzką na ten obiekt.

Forma ochrony:

Rezerwat przyrody „Luboń Wielki” powołany Zarządzeniem Ministra Lasów i Przemysłu Drzewnego z dnia 15 lipca 1970r. (MP Nr25 z 8 sierpnia 1970 r; Skarb Państwa w zarządzie Nadl. Limanowa (11,80ha) oraz Rozporządzenie Nr 9/04 Wojewody Małopolskiego z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Luboń Wielki” (35,24ha).

6) „Lubogoszcz” PLH 120081

16,7ha (całość w powiecie limanowskim) Siedliska 100% lasy

Lubogoszcz (968 m), to wyniosły szczyt w północno - zachodniej części Beskidu Wyspowego. Ma trapezowy kształt, opisywany również jako „trumniasty”. Podłoże geologiczne stanowią utwory fliszu karpackiego płaszczowiny magurskiej. Szczyt i grzbiet budują gruboławicowe piaskowce magurskie, a pod nimi zalegają cienkoławicowe warstwy piaskowcowo - łupkowe, margle i łupki ilaste. Zbocza Lubogoszcz o przeciętnym spadku 20-30% pocięte są licznymi jarami potoków, rozchodzącymi się we wszystkich kierunkach i gęsto zalesionymi.

Teren Lubogoszcz porasta żyzna buczyna górską *Dentario glandulosae* - Fagetum w podzespole typowym (paprociowym i żyznym) z siedliskiem jaworzyny z jęczmikiem zwyczajnym *Phyllitido* - *Aceretum*, wykształconym na glebie silnie szkieletowej z przemieszczającym się rumoszem skalnym. Na śródleśnych drogach pospolicie występują kumaki górskie *Bombina variegata* i traszki karpackie *Lissotriton montandoni*.

kumak górski

traszka górską

traszka karpacka

Na terenie Lubogoszczy stwierdzono występowanie 2 siedlisk z załącznika I Dyrektywy: żyznej buczyny karpackiej *Dentario glandulosae* – Fagetum, i jaworzyny *Phyllitido* – Aceretum z jęczynikiem – jednego z dwóch znanych stanowisk tej paproci w Beskidzie Wyspowym oraz 2 gatunków z załącznika II Dyrektywy (kumak górski *Bombina variegata* i traszka karpacka *Lissotriton montandoni*).

Zagrożenia:

- wysychanie zbiorników wodnych, dlatego wszelkie prace leśne, związane z transportem drewna, poruszaniem się ciężkiego sprzętu po nieutwardzonych drogach sprzyjają powstawaniu nowych kolein, które mogą stanowić potencjalne godowiska dla traszek karpackich i kumaków górskich.
- eksploatacja gospodarcza drzewostanów, prowadząca do zubożenia gatunkowego i strukturalnego lasów,
- niszczenie runa przy inicjowaniu odnowienia naturalnego,
- presja turystyczna,

Statut ochronny:

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu (2006 r., 362402 ha);

Własność Skarbu Państwa w Zarządzie Lasów Państwowych (Nadl. Limanowa).

7) „Łąki koła Kasiny Wielkiej” PLH 120082

24,4 ha (całość w powiecie limanowskim)

Obszar obejmuje trzy niewielkie kompleksy łąk trzęślicowych i świeżych w Beskidzie Wyspowym. Znajdują się one pomiędzy Kasiną Wielką a Mszaną Dolną w okolicach przysiółków: Fornale, Pazdury i Ściurki. Pierwsza część obszaru położona jest na wschodnich zboczach Lubogoszczy, druga na wschodnich zboczach Czarnego Działu, natomiast trzecia – na północ od drogi prowadzącej z Kasiny Wielkiej na przełęcz Gruszowiec. Wszystkie kompleksy są, przynajmniej częściowo otoczone lasem i zadrzewieniami i sąsiadują z intensywniej użytkowanymi gruntami rolnymi. Przeważającą część obszaru zajmują łąki trzęślicowe lub o charakterze przejściowym (fitosocjologicznie Molinion/Calthion/Arrhenatherion), użytkowane ekstensywnie lub nieużytkowane.

Wartość przyrodnicza:

Obszar obejmuje najlepiej wykształcone fragmenty łąk trzęślicowych (6410) w regionie alpejskim.

Zagrożenia:

Podstawowym zagrożeniem dla tego obszaru może być zaprzestanie ekstensywnej gospodarki pasterskiej. Wartość przyrodniczą tych łąk znacznie by też obniżyło obniżenie poziomu wód gruntowych, a co za tym idzie przekształcenie łąk podmokłych w łąki świeże.

Statut ochronny:

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu (2006 r., 362402 ha);

Własność:

W większości własność prywatna.

8) „Uroczysko Łopień” PLH 120078

44,6 ha (całość w powiecie limanowskim) Siedliska 100% las.

Obszar położony jest w Beskidzie Wyspowym, na terenie gminy Dobra, na północnym stoku góry Łopień (951 m n.p.m.) w górnej części jednego z kilku osuwisk. Obszar składa się z dwóch oddalonych od siebie części. W głównej części obszaru zlokalizowana jest Jaskinia Zbójecka (Grota Zbójecka) oraz wymienione w SFD siedliska przyrodnicze, w drugiej części zlokalizowane są jaskinie Czarci Dół, Wietrzna Dziura, Jaskinia Złotopieńska wraz z występującym pasem skałek.

Obszar Uroczyska Łopień położony jest w obrębie Beskidu Wyspowego i Gorców tj. w terenie zbudowanym z kilku płaszczowin, które tworzą tzw. Płaszczowinę Magurską. Cechą charakterystyczną jest występowanie tutaj piaskowców magurskich, które nie występują w innych jednostkach tektonicznych.

Jaskinie obszaru Natura 2000 (Grota Zbójnicka, Czarci Dół, Wietrzna Dziura, Złotopieńska) są jaskiniami pseudokrasowymi, typu szparowo – blokowiskowego, występujące w grubo- i bardzo grubo- ławicowanych piaskowcach magurskich. Stanowią efekt rozsuwania się bloków skalnych i poszerzenia szczelin. Największa z nich Zbójecka posiada głębokość 19m, a długość ponad 400m (rozpiętość ok. 40m/30m). Składa się z licznych pustek o charakterze korytarzy i stosunkowo dużych komór, które tworzą system labiryntowy. Największe pokłady guana nietoperzy stwierdzano w salach Janosika i Rumcajsa. Jaskinia ma dynamiczny mikroklimat, zimą nie jest wymrażana.

Jaskinia Zbójecka i inne są bardzo ważnym zimowiskiem podkowca małego (*Rhinolophus hipposideros*) w Beskidach. Hibernuje tu prawie cała populacja podkowca małego z Beskidu Wyspowego. Ponadto obszar stanowi jedno z nielicznych miejsc hibernacji nocka orzęsionego w Karpatach oraz najliczniejsze miejsce hibernacji nocka Bechsteina i jedno z najważniejszych miejsc rojenia w Polsce tych gatunków. Nietoperze występują tu również w okresie letnim.

Zgodnie z kryteriami wyboru schronień nietoperzy do ochrony w ramach polskiej sieci Natura 2000, obszar uzyskał 166 pkt, co daje podstawy do włączenia go do sieci Natura 2000.

Ponadto na terenie obszaru występuje fragment torfowiska wysokiego tj. siedliska przyrodniczego szczególnie rzadko występującego w paśmie Beskidów. Na terenie Beskidu Wyspowego jest zaledwie kilka izolowanych stanowisk. W większości są to bardzo małe torfowiska, które utworzyły się w niszach osuwiskowych. Najciekawszym obiektem tego typu jest torfowisko na Łopieniu.

Występują tu również takie gatunki jak: dzięcioł zielono siwy, dzięcioł czarny, pliszka górską, podkowiec mały, nocek orzęsiony, [Nocek Bechsteina](#), nocek duży, kumak górski, traszka karpacka,

pliszka górską

Zagrożenia:

W bliższej perspektywie nie stwierdzono żadnych poważniejszych zagrożeń dla nietoperzy przebywających w jaskini. Istnieje jednak ryzyko związane z zagrożeniem dla nietoperzy zimujących w jaskiniach obszaru jakim jest częsta ich penetracja nawet w małych zespołach, która może przyczynić się do pogorszenia warunków termicznych i wybudzenia nietoperzy.

Negatywnie na liczebność hibernujących nietoperzy może także wpływać działalność eksploracyjna, mogąca przynieść zmiany mikroklimatu jaskiń, zwłaszcza, iż jaskinie tego obszaru są obiektami o małych kubaturach próżni skalnych i o mikroklimacie statycznym ciepłym. Zagrożeniem jest również celowe wybudzenie nietoperzy w okresie hibernacji (XI - V), rozpalanie ognisk w pobliżu otworów jaskiń, nielegalne biwakowanie wewnątrz obiektów itd.

Ponadto ewentualne wycinanie drzew, krzewów tworzących liniowe elementy krajobrazu na terenach przyległych do masywu Łopienia (poza obszarem) również może negatywnie oddziaływać na nietoperze (dotyczy to zadrzewień zlokalizowanych wzdłuż cieków wodnych Suchy Potok, Rybkowski Potok, Chochołowski Potok, Czarna Rzeka, i innych cieków wodnych bez nazwy oraz wzdłuż dróg zlokalizowanych w sąsiedztwie i dochodzących do masywu Łopienia oraz wzdłuż strumieni, parowów itp.). Tereny te stanowią bardzo istotne ciągi migracji przy przelotach nietoperzy zwłaszcza podkowca małego np. do miejsc rojenia czy hibernacji. Zagrożenie to dotyczy przede wszystkim obszarów sąsiadujących z kompleksem leśnym porastającym Łopień.

Statut ochronny:

Pomnik Przyrody Nieożywionej - „Grota Zbójnicka na Łopieniu”, uznany rozporządzeniem Wojewody Nowosądeckiego nr 48 z dnia 7 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody niektórych obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej znajdujących się na obszarze województwa nowosądeckiego (Dz. Urz. Województwa Nowosądeckiego Nr 58, poz. 302). Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu chroniony zapisami rozporządzenia Wojewody Małopolskiego nr 92/06 z dnia 24 listopada 2006 r. w sprawie Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz.Urz. Województwa Małopolskiego Nr 806, poz. 4862 ze zm.). Łopień jest zgłoszony również jako Geosite

Własność:

Skarb Państwa w zarządzie Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Limanowa)- 98,1 %

Własność prywatna - 1,9 %

- Rzeczne

9) „Łososina” PLH 120087

345,4 ha (w powiecie limanowskim 215,4ha)

Obszar obejmuje rzekę Łososinę od ujścia potoku Dopływ spod Zagórza do mostu w m. Łososina oraz dolną część potoku Słopiczanka od miejscowości Słopnice (przy ujściu Czarnej Rzeki) Część rzeki Łososina poniżej ujścia potoku Słopiczanka zaliczana do typu 14 - mała rzeka fliszowa, zaś część powyżej ujścia potoku Słopiczanka wraz z tym potokiem do typu 12 - potoki fliszowe. Łososina jest lewobrzeżnym dopływem Dunajca, Wypływa z północno-wschodnich stoków Jasienia (Beskid Wyspowy) na wysokości 760 m n.p.m. Średni spadek jednostkowy doliny wynosi 9,6‰. Rzeka charakteryzuje się wzmocnionymi procesami erozyjnymi (erozja denna i brzegowa) oraz dużą mocą strumienia tj. dużą zdolnością do transportowania materiału wleczonego unoszonego. Górna część zlewni częściowo zalesiona, dolna ma charakter typowo rolniczy z rozwiniętym lokalnie przemysłem. Prawobrzeżny dopływ Łososiny - Słopiczanka wypływa spod przełęczy

Słopnickiej (766 m n.p.m.). Początkowo płynie głęboką doliną wciosową, której dno zbudowane z dużych głazów i zasłane powalonymi drzewami. Od przysiółka Kęski 10 km przed ujściem do Łososiny płynie wśród użytków zielonych i pól uprawnych przy miejscowościach Słopnice i Zamieście.

Wartość przyrodnicza i znaczenie:

Obszar wyznaczony głównie dla ochrony i restytucji łososia niedostatecznie chronionego w zlewni górnej Wisły, występującego najliczniej w środkowym i dolnym odcinku Łososiny (HELCOM). Za wyborem Łososiny przemawia fakt, że oddzielają ją od morza Bałtyckiego tylko trzy przegrody: zapora we Włocławku planowany do udrożnienia w latach 2007-2013 (program operacyjny), niewielki próg denny w Tarnowie nie stanowiący przy wyższych stanach wód bariery dla łososia oraz zapora w Czchowie posiadająca komorową przepławkę dla ryb.

Łosoś szlachetny

Restytucja łososia w Łososinie stanowi realizację Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego z dnia 9 kwietnia 1992 roku, ratyfikowaną przez Polskę w dniu 24 czerwca 1999 r. (Dz. U z 1999 r. nr 62 poz. 687) oraz z zaleceniem Komisji Helsińskiej (HELCOM), organu koordynującego realizację zapisów Konwencji nr 19/2 z dnia 26 marca 1998 r. dot. „Ochrony populacji dzikiego łososia (*Salmo salar* L.) w obszarze Morza Bałtyckiego”. Restytucja łososia prowadzona jest od 2001 roku w ramach dwóch programów: „Programu restytucji ryb wędrowniczych w Polsce” (Sych, 1998) noszącego obecnie nazwę „Programu zarybiania polskich obszarów morskich” i finansowanego ze środków budżetu Państwa, Programu restytucji łososia „Salmon Action Plan” prowadzonego przez WWF Polska, Uniwersytet Rolniczy im Hugona Kołłątaja w Krakowie, Polski Związek Wędkarski oraz RZGW w Krakowie. W zlewni Łososiny realizowany jest także program restytucji troci wędrowniczej.

brzanka

Obszar jest ostoją wielu gatunków ryb cennych z przyrodniczego i gospodarczego punktu widzenia. W zlewni Łososiny stwierdzono 15 gatunków ryb należących do 5 rodzin. Głowacz pręgopłetwy oraz pstrąg potokowy najliczniej występują w górnej i środkowej rzeki. Towarzyszą im śliz, strzebla potokowa, lipień, brzanka i kleń, a nieco niżej świnka. Na rozmieszczenie ryb w dorzeczu Łososiny duży wpływ wywierają zanieczyszczenia punktowe pochodzące z większych miejscowości. Wskazują na to wyraźnie niższe zagęszczenia ryb poniżej miejscowości Tymbark oraz poniżej ujścia potoku Sowlinka, zanieczyszczanego przez ścieki komunalne z miejscowości Limanowa. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym, m.in. brzanki. Jest to również ważny obszar występowania zarośli wierzbowo-wrześniowe na kamieńcach i Żwirowiskach górskich potoków z przewagą wierzby siwej oraz lasów łęgowych i nadrzecznych zarośli wierzbowych (3240-91E0).

Do głównych zagrożeń obszaru należą:

- intensywna eksploatacja żwiru rzecznoego powodująca zanikanie kamienistych tarlisk litofilnych gatunków ryb,
- realizacja programów ochrony przeciwpowodziowej, wynikających z nadmiernej zabudowy terenów zalewowych i polegających na szybkim odprowadzeniu wód powodziowych z obszaru zagrożonego,
- prace wykonywane w korycie rzeki, związane z zabudową hydrotechniczną (utrzymaniem i regulacją wód),
- rolnicze i przemysłowe zagospodarowanie terasy zalewowej jako „ziemi niczyjej”,
- zabudowa terenów zalewowych połączona z ubezpieczaniem i nadsypywaniem brzegów prowadząca do stopniowego zmniejszania szerokości koryta rzecznoego,
- zanieczyszczenia obszarowe i punktowe (komunalne, small biznes),

- Zaśmiecanie koryta rzecznoego obcym materiałem skalnym (gruzem) użytym do ubezpieczenia brzegów,
- wycinka lasów łęgowych oraz inwazja obcych gatunków roślin.

Status ochronny: Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu (2006 r., 362402 ha). Własność Skarbu Państwa, Zarządzająca: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.

10) „Raba z Mszanką” PLH 120093

249,3 ha (w powiecie limanowskim 39,7 ha)

Obszar obejmuje rzekę Rabę od ujścia potoku Mszanka do mostu w m. Stróża Mądrowo wraz z potokiem Krzczonówka od zapory przeciwrumowiskowej w miejscowości Krzczonów do ujścia do rzeki Raby oraz potokiem Krzywicanka od mostu w miejscowości Koźmice do ujścia do rzeki Raby. Dno Raby na tym odcinku jest pokryte grubym i średnim Żwirem oraz otoczonymi kamieniami. Charakterystyczną cechą są obszerne kamieńce i zmienne koryto rzeki. Kamienie i Żwir przesuwane bywają w czasie większych powodzi wiosennych i letnich. W tym czasie rzeka łatwo zmienia koryto i dzieli się na ramiona płynące po Żwirowisku. Spadek jednostkowy wynosi 3,89‰.

Dopływy Raby płyną wąskimi dolinami o dużym spadku. Sposób zagospodarowania zlewni gdzie użytki rolne zajmują około 50% powierzchni zlewni a lasy tylko 4% powierzchni, funkcje rekreacyjne terenów nadrzecznych, silna penetracja turystyczna a także rozwinięta sieć dróg są bezpośrednimi przyczynami szybkiej erozji i przyspieszenia spływu powierzchniowego. Warunki hydromorfologiczne koryta Raby, w ostatnich pięciu latach kształtowane są poprzez regulację (przekładanie) koryta rzeki związane z budową dwupasmowej drogi Kraków – Zakopane.

Wartość przyrodnicza:

Proponowana ostoja ma służyć ochronie cennych, z przyrodniczego i gospodarczego punktu widzenia, gatunków ryb. Ichtyofauna występująca w zlewni górnej Raby to typowy i nieliczny w Polsce zespół górskiej rzeki. Najliczniej występują: pstrąg potokowy, lipień, brzanka, kleń, jelec, sporadycznie obserwuje się świnkę i brzanę oraz gatunki z grupy ryb towarzyszących łososiowatym, takie jak: śliz, strzebla potokowa, głowacz przęgopłetwy i głowacz białopłetwy. Na uwagę zasługuje stale zmniejszająca się populacja głowacza białopłetwego, świadcząca o niekorzystnych zmianach hydromorfologicznych rzeki i wzroście zanieczyszczenia wody.

Obszar stanowi cenny zasób różnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym – występują tu 3 gatunki ryb z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

głowacz biało płetwy

brzanka

minug strumieniowy

Zagrożenia

Intensywna eksploatacja kruszywa powodującą zanikanie kamienistych tarlisk litofilnych gatunków ryb. Realizacja programów energetycznego wykorzystania wód (zarówno na istniejących jak i nowo budowanych przegrodach energetycznych) powodujący fragmentację rzeki oraz dużą śmiertelność ryb dostających się do turbin. Realizacja programów

ochrony przeciwpowodziowej, wynikających z nadmiernej zabudowy terenów zalewowych i polegających na szybkim odprowadzeniu wód powodziowych z obszaru zagrożonego.

Rolnicze i przemysłowe zagospodarowanie terasy zalewowej jako „ziemi niczyjej”. Zabudowa terenów zalewowych połączona z ubezpieczaniem i nadsypywaniem brzegów prowadząca do stopniowego zmniejszania szerokości koryta rzeczno, Zanieczyszczenia obszarowe i punktowe (komunalne, small biznes) Punktowe zanieczyszczenia wód zagrażające niespełnieniem warunków Ramowej Dyrektywy Wodnej Zaśmiecanie koryta rzeczno obcym materiałem skalnym (gruzem) użytym do ubezpieczania brzegów.

Status ochronny: brak ochrony

Właściciel: Skarb Państwa.

Administrator wód: Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie,

11) „Środkowy Dunajec z dopływami” PLH 120088

755,8 ha (w powiecie limanowskim 84,5 ha)

Ostoję Środkowego Dunajca z dopływami tworzą:

- rzeka Dunajec na odcinku od północnej granicy Ostoi Pieniny do ujścia lewobrzeżnego dopływu Smolnik,
- dolna część potoku Ochotnica od mostu w miejscowości Ochotnica Górna do ujścia do Dunajca,
- dolna część potoku Kamienica Gorczańska (Łącka) od mostu w miejscowości Szczawa do mostu na trasie Krościenko – Stary Sącz w miejscowości Zabrzeż (ok. 50,97ha) oraz
- dolna część potoku Słomka od mostu w miejscowości Przyszowa do ujścia do Dunajca (33,53 ha).

Rzeka Dunajec w granicach ostoi zaliczana jest do typu 15 – średnia rzeka wyżynna – wschodnia, zaś jej dopływy Ochotnica, Kamienica Gorczańska i Słomka zaliczane są do typu 14 – małe rzeki fliszowe. od kilkuset metrów do kilku kilometrów. Dolina jest częściowo pokryta lasem częściowo wykorzystywana rolniczo (użytki zielone, pola uprawne). Wzdłuż rzeki biegnie droga krajowa łącząca Szczawnicę-Krościenko i Nowy Sącz. Koryto rzeki jest z jednej strony ograniczone wałem drogowym (niekiedy umocnione ścianami betonowym lub ostrogami) z drugiej nadbrzeżnymi wzniesieniami. Koryto rzeki tworzą pojedyncze głazy, otoczone kamieniem lub żwir, rzadziej piasek. Nurt rzeki słabo zacieniony, zróżnicowany, z wyraźnie widocznymi bystrzami i plosami. Liczne odsypy z roślinnością pionierską, a w dolinach Ochotnicy i Kamienicy – rozległe kamieńce nadrzeczne. Dunajec w granicach ostoi nie ma przegród blokujących wędrówki ryb. Jedynie w miejscowości Świniarsko znajduje się przegroda denna, która może sprawiać trudności słabiej pływającym przedstawicielom ichtiofauny.

Dopływy Dunajca mają charakter podgórski, dno kamieniste, żwirowe, rzadko piaszczyste. W większości przypadków są silnie wcięte i zacienione, jednak Kamienica Gorczańska, kamienica Sądecka i Ochotnica wykształciły rozległe obszary kamieńcowe.

Dopływy Dunajca stanowią niezbędne zaplecze tarliskowe dla gatunków ryb chronionych w proponowanej ostoi.

Ważna ostoja gatunków ryb cennych z przyrodniczego i gospodarczego punktu widzenia. Aktualnie w środkowym Dunajcu i w jego dopływach bytuje podchodzące ze zbiornika Rożnów, lub zrzucane z kaskady zbiorników Czorsztyn – Sromowce Wyżnie. Dodatkowo środkowy Dunajec jest ważnym miejscem bytowania dla objętej ochroną ex situ głowacicy. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym – występuje tu 2 gatunki ryb z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Obok doliny Białki, najważniejszy w Polsce obszar występowania siedlisk kamieńcowych (3220-3240), doskonale rozwiniętych zarówno nad samym Dunajcem, jak i w dolinach dopływów: Ochotnicy, Kamienicy Gorczańskiej i Kamienicy Sądeckiej.

Przedmiot ochrony

Gatunki ryb: brzanka, głowacz białopłetwy,

Ponadto:

Aktualnie w środkowym Dunajcu i w jego dopływach bytuje 19 gatunków ryb. Poza pstrągiem potokowym i lipieniem, licznie reprezentowane są karpowate ryby reofilne: świnka, brzana, brzanka, kleń, jelec i certa oraz ryby stagnofilne (płoc, leszcz) i drapieżne (szczupak, okoń)

głowacz biało płetwy

brzanka

4 typy siedlisk nadbrzeżnych, związanych z kamieńcami:

3220 - kamieńce nadbrzeżne,

3230 - zarośla wrześni pobrażnej na kamieńcach,

3240 - zarośla wierzby siwej na kamieńcach,

91E0 - łągi wierzbowe i olszowe

(Ochotnica, Kamienica Gorczańska, Kamienica Sądecka)

Do głównych zagrożeń obszaru należą:

- intensywna eksploatacja żwiru rzeczno powodująca zanikanie kamienistych tarlisk litofilnych gatunków ryb.
- realizacja programów ochrony przeciwpowodziowej, wynikających z nadmiernej zabudowy terenów zalewowych i polegających na szybkim odprowadzeniu wód powodziowych z obszaru zagrożonego,
- prace wykonywane w korycie rzeki, związane z zabudową hydrotechniczną (utrzymaniem i regulacją wód),
- rolnicze i przemysłowe zagospodarowanie terasy zalewowej jako „ziemi niczyjej”.
- zabudowa terenów zalewowych połączona z ubezpieczaniem i nadsypywaniem brzegów prowadząca do stopniowego zmniejszania szerokości koryta rzeczno,
- zanieczyszczenia obszarowe i punktowe (komunalne, small biznes)
- Zaśmiecanie koryta rzeczno obcym materiałem skalnym (gruzem) użytym do ubezpieczania brzegów,
- zaburzenie naturalnego reżimu przepływów wód Dunajca związane z kaskadą zbiorników kaskadą zbiorników Czorsztyn - Sromowce Wyżnie powodujące przesuszenie siedlisk nadbrzeżnych w dolinie rzeki,

- wycinka lasów łęgowych oraz inwazja obcych gatunków roślin,
- realizacja programów energetycznego wykorzystania wód (zarówno na istniejących jak i nowo budowanych przegrodach energetycznych) powodujący fragmentację rzeki oraz dużą śmiertelność ryb dostających się do turbin (np. plany budowy kaskady piętrzeń energetycznych).

Status ochronny:

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu (2006 r., 362402 ha)

Właściciel: Skarb Państwa

Administrator wód: Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie,

Potok Słomka (od mostu w Przyszowej do Budzyń), na terenie powiatu limanowskiego ciągnie się na długości ok. 7,8 km

Potok Kamienica (od mostu w Szczawie do Łęgi) na terenie powiatu limanowskiego odcinku ok. 9,2 km

12) „Tarnawka” PLH 120089

140 ha (ok. 22 ha w powiecie limanowskim)

Proponowany obszar obejmuje fragmenty podgórskich dolin rzecznych w zlewni potoku Tarnawka (dopływ rzeki Stradomka, dopływ rzeki Raby) i jej dopływów: dolną część doliny potoku Tarnawka na odcinku od mostu drogowego poniżej ujścia Rybskiego Potoku w miejscowości Szyk do ujścia do rzeki Stradomka w miejscowości Boczów, dolną część doliny potoku przeginia na odcinku od miejscowości Rdzawa do ujścia do Tarnawki wraz z lewobrzeżnymi opływami tego potoku, górną część doliny potoku Dopływ spod Dąbrowicy na odcinku od miejscowości Dąbrowica do miejscowości Wola Grabska.

Proponowany obszar ostoi obejmuje fragmenty podgórskich dolin rzecznych w zlewni rzeki Tarnawki: m.in. przełom Tarnawki. Są to ostatnie nieuregulowane bądź nieznacznie przekształcone fragmenty koryt rzek i potoków z zachowanymi wyspami, odsypami i skarpami, a w wyżej położonych odcinkach z progami i nawisami skalnymi. Brzegi tych cieków porastają lasy łęgowe, zarośla wierzbowe i ziołorośla, zachowało się tam także wiele starorzeczy i oczek wodnych. W bezpośrednim otoczeniu dolin znajdują się głównie łąki. Na zboczach dolin rosną starsze buczyny i jedliny (jedynie na terenach Lasów Państwowych) oraz znajdują się liczne odsłonięcia skalne.

Obszar obejmuje także fragment masywu niskich gór położonych na pograniczu Pogórza Wiśnickiego i Beskidu Wyspowego nad przełomem rzeki Tarnawki oraz ujściowy fragment tej rzeki do rzeki Stradomki w Boczowie. Zachowały się tutaj zbliżone

do naturalnych lasy, głównie buczyna karpacka a także fragmenty jedlin, grądów i łągów. Drzewostan jest mieszany i różnowiekowy ale z przewagą starodrzewiu. Liczne są polany wykorzystywane pastersko i rolniczo. Malowniczo zachowany jest sam przełom Tarnawki (ok. 5 km długości) między Szykiem a Tarnawą. W ujściowej części doliny (ok. 5 km długości) istnieje duży fragment

lasu łągowego a koryto rzeki tworzy liczne meandry z łachami i skarpami. W podłożu dominuje flisz karpacki a na szczytach i w dolinie wystają skałki.

Ochroną powinien być objęty cały maszyn górski po obu brzegach przełomu a także ujściowy fragment doliny Tarnawki. Granica obszaru powinna pokrywać się z granicą lasu obejmując także wszystkie polany i przyległe łąki i pastwiska oraz las łągowy w ujściowej części doliny. Do obszaru włączono też potoki w rejonie Przegni, nad którymi wykształciły się olszynki i kamieńce.

Wartość przyrodnicza

Obszar przełomu rzeki Tarnawki na pograniczu Pogórza Wiśnickiego i Beskidu Wyspowego obejmuje bardzo cenne środowiska charakterystyczne dla pogórzy. Zachowały się tu ostatnie w obrębie pogórzy płaty naturalnych buczyn, jedlin i łągów a także polany górskie i tereny skaliste. Pogórze to jest szczególnie cenne dla wielu gatunków ptaków.

Ostoja obejmuje kresowe stanowiska kumaka górskiego i traszki karpackiej na granicy alpejskiego i kontynentalnego regionu biogeograficznego.

W obszarze zidentyfikowano 9 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 6 gatunków z załącznika II. Szczególnie cenne są znajdujące się tam naturalne fragmenty koryt rzek i potoków podgórskich oraz porastające brzegi lasy łągowe. Jest to ważna ostoja dla ryb i płazów związanych z ciekami podgórskimi, obejmująca miejsca ich rozrodu.

Do głównych zagrożeń obszaru należą:

- eksploatacja żwiru rzeczno powodująca zanikanie kamienistych tarlisk litofilnych gatunków ryb.
- prace wykonywane w korycie rzeki, związane z zabudową hydrotechniczną tzn. utrzymaniem i regulacją wód (intensywna regulacja odbyła się po 1997 r.),
- zabudowa terenów zalewowych połączona z ubezpieczaniem i nadsypywaniem brzegów prowadząca do stopniowego zmniejszania szerokości koryta rzeczno,
- zanieczyszczenia obszarowe i punktowe (komunalne, small biznes),
- zaśmiecanie koryta rzeczno obcym materiałem skalnym (gruzem użytym do ubezpieczania brzegów), wyrzucanie śmieci, spalanie odpadów,
- wycinka lasów łągowych (nielegalna), oraz inwazja obcych gatunków roślin.
- intensywne pozyskiwanie drewna w ramach gospodarki leśnej powodujące niszczenie starodrzewów i stwarzające zagrożenie dla ptaków (szczególnie dziuplaków) i ssaków,
- osuszanie mokradeł, starorzeczy i podmokłych łąk,
- kłusownictwo myśliwskie oraz rybackie,
- zaniechanie wypasu i koszenia łąk powodujące zarastanie polan i zmniejszenie powierzchni terenów łągowych dla niektórych gatunków (siwerniak) powierzchni żerowisk dla ptaków drapieżnych i kuraków.

Status ochronny:

Brak ochrony obszarowej.

Własność:

Właściciel wód: Skarb Państwa, Administrator wód Marszałek Województwa Małopolskiego

Właściciel Lasów: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe

Zakres ochrony ptaków i zasady gospodarowania na obszarach proponowanych do objęcia ochroną jako obszary specjalnej ochrony, powoływane w ramach systemu NATURA 2000 w Polsce.

Maciej Gromadzki, Jadwiga Gromadzka, Arkadiusz Sikora, Maria Wieloch

Zakład Ornitologii PAN

Uznanie obszaru za obszar szczególnej ochrony (OSO) pociąga za sobą zarówno pewne ograniczenia, jak i ukierunkowania prowadzonej na tym obszarze gospodarki, wymusza także podjęcie pewnych zabiegów ochrony czynnej. Stwierdzenie to nie odnosi się do tych obszarów, które niezależnie od uznania za OSO, objęte są innymi formami ochrony przyrody, takimi jak park narodowy, rezerwat przyrody czy park krajobrazowy. Na obszarach takich

obowiązują zapisy odpowiednich planów ochrony.

Jednakże znaczna część OSO, w tym przeważająca część zajętego przez tę formę ochrony areálu powierzchni, stanowić będzie odrębną formę ochrony, z którą będą się wiązać określone wymogi i ukierunkowania. Ponieważ podstawą funkcjonowania OSO powinna być zasada równoważności ochrony i gospodarki, wprowadzane ograniczenia powinny mieścić się w zakresie ograniczeń przewidzianych dla parków krajobrazowych, w których również obowiązuje ta sama prawidłowość. Należy tu jednakże zwrócić uwagę na odmienny zakres ochrony w parkach krajobrazowych, od tego który będzie wprowadzany w OSO.

Podstawowe różnice formalne między parkiem krajobrazowym a OSO polegają na odmiennym sposobie ich powoływania i odmiennym zakresie podejmowanej ochrony. Sposób powoływania obu form ochrony w niniejszych rozważaniach można pominąć, jednakże zakres ochrony jest tu niezwykle istotny. Zadaniem parku krajobrazowego jest tzw. trójochrona, czyli ochrona występujących na jego obszarze elementów przyrody (w odniesieniu do przyrody żywej wszystkich cennych elementów flory i fauny), ochrona krajobrazu naturalnego i ochrona krajobrazu kulturowego. Zadaniem obszaru szczególnej ochrony (OSO) jest ochrona przestrzeni życiowej ptaków, w dodatku pojmowanej w ograniczeniu do gatunków wymienionych w załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej UE oraz innych gatunków ptaków przelotnych, czy też zimujących, występujących w dużych koncentracjach.

Zakres tej ochrony będzie zróżnicowany, w zależności od występujących na obszarze ptaków oraz od reprezentowanych tu typów krajobrazu naturalnego, z którym ptaki te są związane.

Mówiąc o ochronie przestrzeni życiowej ptaków, mówimy zarówno o zachowaniu określonego typu krajobrazu, jak i o zachowaniu bądź odtworzeniu niektórych elementów tego krajobrazu, ułtymatywnych dla określonych ptaków, a nawet elementów poszczególnych budujących go siedlisk. Wskazać tu należy, że w krajobrazie określone gatunki ptaków wykorzystują tylko pewne jego elementy, przede wszystkim te, które zaspakają ich (1) wymogi gniazdowe, (2) wymogi pokarmowe (żerowiskowe) oraz (3) wymogi odpoczynku (noclegowiska). Wymóg (2) i (3) mają szczególne znaczenie dla ptaków niełęgowych, wymóg (1) i (2) są istotne dla ptaków łęgowych, dla których spełnienie wymogu (1) zazwyczaj zaspakają również potrzeby wynikające z wymogu (3).

Występujące w Polsce ptaki, objęte załącznikiem 1 Dyrektywy Ptasiej, a także inne gatunki, chronione na podstawie postanowień tej Dyrektywy, zamieszkują bardzo zróżnicowany krajobraz, w ramach którego można mówić o krajobrazie leśnym, krajobrazie obszarów wodno-błotnych, krajobrazie rolniczym oraz krajobrazie morskim. Podział gatunków na grupy związane z określonym typem krajobrazu jest w wielu przypadkach czysto umowny, gdyż wiele z nich korzysta z siedlisk reprezentowanych w odmiennych krajobrazach, bądź to równocześnie, bądź też w różnych fazach swego cyklu rocznego. Przypisanie gatunku do określonego typu krajobrazu, przedstawione w dalszej części tekstu, było więc sprawą wyboru, którego dokonując kierowano się tymi wymogami, których spełnienie decyduje ułtymatywnie o trwałym występowaniu danego gatunku w naszym kraju. W przypadku gatunków łęgowych za najważniejsze uznano wymogi decydujące o gniazdowaniu gatunku w Polsce.

Ptaki krajobrazu leśnego przedstawiono w tabeli 1. Są to wszystko ptaki łęgowe, dla których warunkiem gniazdowania jest bądź to obecność jakiegoś elementu tego krajobrazu, bądź też obecność tego krajobrazu jako całości, gdyż różne ich wymogi są zaspakajane przez odmienne, ale mieszczące się w ramach tego krajobrazu siedliska. W grupie tej znalazły się zarówno gatunki typowo leśne, jak kuraki, dzięcioły czy niektóre ptaki drapieżne, jak i gatunki gniazdujące w lesie, a żerujące poza nim, jak np. inne ptaki drapieżne. Proponowany zakres wymaganych sposobów gospodarowania zasobami przyrody krajobrazu leśnego w zasadzie nie wykracza poza zapisy ustawy o ochronie przyrody oraz te, które wynikają z zasad zagospodarowania lasów, objętych leśnymi kompleksami promocyjnymi.

Łęgowe w Polsce gatunki ptaków wodno-błotnych przedstawiono w tabeli 2. Ptaki te podzielono na ptaki jezior i innych zbiorników wody stojącej, ptaki dolin rzecznych, ptaki zarośniętych zbiorników i torfowisk oraz ptaki wybrzeża morskiego. Proponowane zasady gospodarowania tymi siedliskami są bardzo zróżnicowane; jako działania wspomagające zabiegi ochronne zaproponowane są programy rolno-środowiskowe, które powinny objąć doliny rzek, zarówno w międzywalu jak i poza nim.

Łęgowe w Polsce ptaki krajobrazu rolniczego zestawiono w tabeli 3. Warunkiem pomyślnego występowania tych ptaków jest zachowanie ekstensywnego krajobrazu rolniczego, a drogą osiągnięcia tego celu jest podjęcie programów rolno-środowiskowych na obszarach specjalnej ochrony obejmujących tereny rolnicze.

Gatunki wymienione w załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej, w Polsce nie gniazdujące, ale pojawiające się w kraju regularnie w okresie poza łęgowym, lub gniazdujące sporadycznie, zestawiono w tabeli 4. Obiektem ochrony w przypadku tych gatunków powinny być koncentracje wędrownicze i zimowiskowe ptaków wodno-błotnych, występujące na obszarach morskich (wody otwarte i wybrzeża), na śródlądowych zbiornikach wodnych oraz na obszarach błotnych.

Gatunki wymienione w załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej, w Polsce nie gniazdujące i pojawiające się w kraju nieregularnie lub przystępujące do łęgów w Polsce wyjątkowo zestawiono w tabeli 5. Proponowanym zakresem ochrony tych gatunków jest ochrona gatunkowa i nie widzimy tu celu proponowania innych zapisów lub działań.

Ogólne zalecenia dla ochrony typów siedlisk oraz gatunków

zwierząt (poza ptakami) i roślin wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Siedliskowej, przewidywane na terenach Specjalnych Obszarów Ochrony sieci Natura 2000 w Polsce

Małgorzata Makomaska-Juchiewicz i Joanna Perzanowska

Celem utworzenia ekologicznej sieci Natura 2000 jest ochrona różnorodności biologicznej na terytorium krajów członkowskich Unii Europejskiej. W skład sieci wchodzi tzw. Specjalne Obszary Ochrony (SOO; ang. SACs), wyznaczone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej (*Dyrektywa Rady ...1992*) oraz Obszary Specjalnej Ochrony (OSO; ang. SPAs) dla których podstawę prawną stanowi Dyrektywa Ptasia (*Dyrektywa Rady ... 1979*). Wyznaczenie SOO i OSO nakłada na państwa członkowskie obowiązek zachowania wartości przyrodniczych, które były podstawą ich wytypowania. Polska, jako przyszły członek Unii Europejskiej, również jest zobligowana do zaprojektowania sieci Natura 2000. Na obecnym etapie prac, obejmującym m.in. weryfikację i uzupełnianie wstępnej koncepcji sieci oraz przygotowanie ostatecznej krajowej listy, zaistniała potrzeba opracowania ogólnych zaleceń ochronnych dla typów siedlisk przyrodniczych i gatunków z Dyrektywy Siedliskowej (załączniki I i II) oraz gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej (DP). Wynikła ona w toku dyskusji nad kształtem sieci z lokalnymi władzami i przedstawicielami zainteresowanych resortów. Pojawiły się pytania, jakie będą konsekwencje utworzenia obszaru Natura 2000, a dokładniej - z jakimi zakazami, ograniczeniami i zaleceniami należy się w przyszłości liczyć na takim terenie.

Niniejsze opracowanie jest próbą wyjaśnienia tych kwestii. W oparciu o znajomość wymagań siedliskowych całych grup gatunków i zbiorowisk roślinnych oraz zidentyfikowanych dla nich zagrożeń sformułowano ogólne zalecenia ochronne (i związane z nimi ograniczenia w gospodarowaniu), które trzeba będzie uwzględnić przy opracowywaniu szczegółowych planów ochrony obszaru.

Jak już wspomniano, selekcji SOO dokonuje się na podstawie zatwierdzonych przez Komisję Europejską list typów siedlisk i gatunków oraz kryteriów typowania obszarów określonych w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej (DS), jednak sama dyrektywa nie narzuca ani form, ani metod ich ochrony. Ich wybór pozostaje w gestii krajów członkowskich UE. Ważny jest efekt końcowy, czyli utrzymanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków w tzw. właściwym stanie ochrony (zdefiniowanym w dalszej części tekstu). Jest to - wprowadzone przez DS - bardzo istotne kryterium oceny efektywności ochrony, będące równocześnie wytyczną dla podejmowanych działań. Powinny one przede wszystkim zapobiegać przekształceniom siedlisk i niekorzystnym zmianom w obrębie populacji roślin i zwierząt, a także przyczyniać się do renaturyzacji biotopów i wspierać restytucję gatunków.

Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych jedną lub różnymi formami ochrony przyrody wymienionymi w art. 13 ust. 1-3, 4-6 ustawy z dnia 16 października 1991 roku, jak również obszary oraz obiekty nie objęte żadną z tych form ochrony przyrody, użytkowanych gospodarczo. Utworzenie SOO nie oznacza automatycznego objęcia go ochroną ścisłą, tzn. wyłączenia z działalności gospodarczej. Działania ochronne na tych obszarach mają na celu zachowanie w należyтым stanie tych elementów przyrodniczych, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Trzeba wyraźnie podkreślić, że przedstawione poniżej wskazania dotyczące ochrony głównych typów siedlisk przyrodniczych i grup gatunków związanych z siedliskami o podobnym charakterze, mają bardzo ogólny charakter. Dają one jedynie orientację, jakich zakazów i ograniczeń można się spodziewać na terenach SOO, nie precyzując ich jednak do końca. Przykładowo, jeśli zagrożeniem dla pewnych typów siedlisk przyrodniczych czy siedlisk gatunków jest regulacja rzek, to dla jednych zagrożenie to wynika np. ze zlikwidowania corocznych zalewów, a dla innych z zasypania starorzeczy. Jeśli w związku z tym sformułowano zakaz regulacji rzek, to tylko w przypadku niektórych siedlisk będzie on oznaczać bezwzględny zakaz regulacji, a dla innych, że ewentualne regulacje powinny być prowadzone w sposób nowoczesny, czyli przyjazny dla środowiska, np. z odpowiednio szerokim międzywalem i swobodnie meandrującą rzeką, z pozostawieniem starorzeczy etc.

Należy mieć na uwadze, że zalecenia ochronne (i związane z nimi ograniczenia w gospodarowaniu) będą musiały być sformułowane dla każdego typu siedliska i dla każdego gatunku osobno. Wymagania co do odpowiednich parametrów środowiska mogą być bardzo specyficzne i nawet niewielka ich zmiana może się okazać fatalna w skutkach. Tak jest na

przykład w przypadku gatunków stenotopowych. Co więcej, zalecenia te będą musiały być dostosowane do lokalnych warunków. Tak więc każdy obszar sieci NATURA 2000 będzie wymagał indywidualnego traktowania i opracowania specjalnych planów ochrony. Zostaną w nich określone istniejące i potencjalne zagrożenia, warunki zachowania bądź przywrócenia walorów przyrodniczych, najkorzystniejsze sposoby rozwiązywania konfliktów na linii człowiek-przyroda, sposoby realizacji planu, system kontroli i monitoringu. Będą to plany samodzielne lub wkomponowane w lokalne plany zagospodarowania, np. w operaty urzędzeniowe lasu. Plany i metody ochrony zagrożonych siedlisk i gatunków zostaną opracowane przez odpowiednich specjalistów i skonsultowane z Komitetem ds. Siedlisk.

Warto dodać, że w przypadku rozległych kompleksów leśnych, których granice zostały wyznaczone z uwagi na wymagania dużych drapieżników, a które są również istotne dla zachowania cennych typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk innych gatunków, zajmujących tylko niewielkie fragmenty tych obszarów, zalecenia ochronne, ograniczenia i zakazy będą bardzo zróżnicowane przestrzennie. W efekcie, część obszaru będzie użytkowana tak jak dotychczas, w części będą obowiązywać pewne ograniczenia, a tylko niektóre fragmenty będą musiały być wyłączone z użytkowania. Takie przestrzenne zróżnicowanie zaleceń i ograniczeń będzie dotyczyć wszystkich dużych obszarów o mozaikowym charakterze, często z udziałem terenów rolniczych i zabudowanych.

Utrzymanie dotychczasowych metod gospodarowania może tam stanowić warunek zachowania walorów przyrodniczych.

Ogólne zalecenia dla ochrony głównych typów siedlisk przyrodniczych

Celem ochrony w obszarze NATURA 2000 jest utrzymanie typów siedlisk przyrodniczych w tzw. właściwym stanie ochrony, dla których zachowania został on wyznaczony. Zgodnie z art. 1e Dyrektywy Siedliskowej „właściwy stan ochrony” oznacza, że:

- naturalny zasięg siedliska jest stały lub powiększa się;
- zachowuje ono specyficzną strukturę i funkcje, konieczne dla jego trwania w dłuższej perspektywie czasowej i są podstawy do przypuszczenia, że zachowa je w dającej się przewidzieć przyszłości;
- stan ochrony typowych dla niego gatunków również jest właściwy.

Na obszarach SOO, nie będących parkami narodowymi i rezerwatami, dopuszczalne jest użytkowanie gospodarcze, chociaż z uwagi na typy siedlisk, będących podstawą wyznaczenia obszaru, będą obowiązywać pewne ograniczenia. Mogą one mieć postać zakazów wykonywania pewnych działań na całym obszarze lub w jego części, albo zaleceń dotyczących pożądanych sposobów i czasu wykonywania zabiegów gospodarczych.

Obowiązywać będzie zasada, że użytkowanie nie może spowodować zaniku określonego typu siedliska, zmniejszenia jego powierzchni czy zaburzenia jego struktury i funkcji. W wielu przypadkach może się okazać, że kontynuacja dotychczasowego sposobu użytkowania terenu jest warunkiem utrzymania danego typu siedliska (siedliska półnaturalne; utrzymanie określonego stadium sukcesyjnego) lub całych kompleksów krajobrazowych, z którymi związane są określone gatunki zwierząt lub roślin.

Uwaga 1: Ponieważ prawie wszystkie lądowe zbiorowiska nieleśne są zbiorowiskami nietrwałymi i w przypadku wielu z nich mogą następować szybkie zmiany granic płatów (lub może zmieniać się ich liczba), dlatego ochronie powinny podlegać nie pojedyncze powierzchnie, ale całe ich kompleksy wraz z obszarami otaczającymi.

Uwaga 2: Przy ochronie siedlisk w dolinach rzecznych należy z góry założyć zmiany położenia i wielkości poszczególnych płatów i ich typów (rozmieszczenie płatów zbiorowisk jest bowiem zmienne w czasie ze względu na oddziaływanie rzeki i procesy sukcesyjne).

Sieć NATURA 2000 ma na celu wprowadzenie w życie nowoczesnie pojmowanej ochrony przyrody, zakładającej realizację celów ochrony w warunkach użytkowania. Szczególnie cenne w tym programie jest ogólnoeuropejskie spojrzenie na problem, przyjęcie w miarę spójnej metodyki i uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju. Zakłada się harmonijną koegzystencję człowieka i przyrody, dążąc do kompromisu pomiędzy doraźnymi korzyściami ekonomicznymi a ochroną środowiska przyrodniczego. Dlatego też, na obszarach NATURA 2000 należy liczyć się z pewnymi zaleceniami ochronnymi, mającymi postać zarówno nakazów jak i zakazów, oraz ukierunkowaniem gospodarki. Można założyć, że spodziewane ograniczenia będą dotyczyły w niewielkim stopniu dotychczasowych sposobów gospodarowania na wyznaczonym obszarze Natura 2000, w większym natomiast intensyfikacji tego gospodarowania i nowych inwestycji. Jeśli bowiem obszar zachował duże walory przyrodnicze w warunkach użytkowania to znaczy, że nie stanowi ono poważniejszego zagrożenia dla tych walorów. Inaczej jest z jego intensyfikacją i nowymi inwestycjami, które będą musiały być poddawane tzw. ocenie oddziaływania na środowisko (OOŚ). Dopuszczone do realizacji będą tylko takie przedsięwzięcia, które nie pogorszą stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków na wyznaczonym dla nich obszarze Natura 2000. Przeprowadzanie OOŚ będzie dotyczyło nie tylko inwestycji planowanych w obrębie samego obszaru, ale także w najbliższym jego sąsiedztwie oraz wszystkich innych, które mogłyby mieć negatywny wpływ na jego walory przyrodnicze.

Wyrażane obawy, np. że zostanie zabronione budownictwo na obszarach NATURA 2000, są uzasadnione tylko częściowo. Z pewnością liczyć się należy z ograniczeniami dotyczącymi zabudowy np. brzegów jezior dla celów rekreacyjnych, albo wkroczenia z domkami letniskowymi na najcenniejsze przyrodniczo tereny, ale jeśli na obszarze Natura 2000 znajduje się wieś, to nie znaczy, że ma ona zostać skansenem i że nie będą wydawane zezwolenia na budowę nowych domów. Trzeba też zaznaczyć, że w wyjątkowych wypadkach, kiedy wymagać tego będzie interes społeczny lub bezpieczeństwo publiczne (np. w związku z ochroną przeciwpowodziową), możliwe będą odstępstwa od zapisów planu ochrony. Jeśli w efekcie takich koniecznych odstępstw cały obszar Natura 2000 zostanie zniszczony lub utraci walory przyrodnicze, dla których został wyznaczony, trzeba będzie dla 'zrekompensowania' tej straty, wytypować inny, o odpowiednich walorach.

Przed wskazaniem każdego obszaru NATURA 2000 przewidziane są konsultacje społeczne. Aby jednak była podstawa do dyskusji, musi być przygotowany do niej materiał, to jest dokumentacja dla terenów, które spełniają wymogi programu. Sformułowane muszą być cele ochrony i sposoby jej realizacji, wymagania w stosunku do gospodarzy terenu, ale także przewidywane korzyści z powołania obszaru. Zagadnieniami związanymi z programem NATURA 2000 zainteresowało się już wiele organizacji pozarządowych, które zgłaszają swoje uwagi co do zasięgu obszarów, proponując likwidację niektórych z nich, korekty granic lub powołanie nowych. Zaangażowane zostały także Lasy Państwowe, które będąc gospodarzem znacznej części terenów przewidzianych do objęcia siecią, mają znaczący głos w tej dyskusji.

Stan zachowania wartości przyrodniczej wyznaczonych obszarów będzie monitorowany i przedstawiany Komisji Europejskiej w okresowych sprawozdaniach. Niewątpliwie duże obawy rodzi odpowiedzialność finansowa kraju członkowskiego UE za ewentualną utratę walorów przyrodniczych elementów sieci Natura 2000. Oznacza ona, że nie można zbyt pochopnie wyznaczać SOO, lecz należy realnie oceniać możliwości zabezpieczenia obiektów ochrony w przyszłości. Trzeba też wyjaśnić, że utrata wartości przyrodniczych w wyniku zdarzeń losowych np. klęski żywiołowej, lub procesów niezależnych od gospodarzy terenu, nie będzie powodowała restrykcji. Podobnie, chwilowy zanik przedmiotu ochrony wynikający z biologii gatunku, czy np. naturalnej migracji nie może być powodem roszczeń finansowych. Z drugiej strony, na utrzymanie szczególnie cennych z europejskiego punktu widzenia, czyli priorytetowych gatunków i typów siedlisk, przewidziana jest pomoc finansowa ze strony Unii. Można się będzie o nią starać, gdy już staniemy się członkiem Wspólnoty. Program NATURA 2000 jest jeszcze jedną, nową szansą zadbania o stan naszej przyrody. Mimo koniecznych, co oczywiste, nakładów finansowych i pewnych ograniczeń stwarza możliwość zachowania cennych walorów przyrodniczych naszego kraju na długie lata.

6) Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Wykaz w załączniku osobnym. Ilość pomników 53 (6 dodano w 2002 roku rozporządzeniem Wojewody Małopolskiego 14/02).

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

- 1) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 2) realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 3) zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 4) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Lp/Nr rejestr. wojewódzkiego	Nazwa i forma ochrony przyrody	Data utworzenia formy ochrony przyrody	Położenie geograficzne i administracyjne gminna-wieś	Powierzchnia i forma własności gruntów	Opis obiektu poddanego ochronie (obw. w cm)	Miejsce i data utworzenia aktu o uznaniu z pomnik przyrody
1/10	Aleja pomnik przyrody	Kraków- Dec.LKBS-11/4/KR/35 z 7.03.1935	20° 27' 49" 45" Laskowa G. Laskowa 1 przy dworze	własność prywatna	5 szt. lipy i dęby	

2/11	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.LKBS-/3510/KR/35 z 12.03.1935	20°05'49"41" Mszana Dolna M Ul. Fabryczna na terenie parku	własność Miasta	Lipa obw. 530	usunięty
3/15	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.LKBS-11/Li/2/Kr/36 z 31.01.1936	20°14'49"43" Dobra G. w otoczeniu zabytkowego kościółka	własność Parafii Rzymsko- Katolickiej	Lipa obw. 300 Lipa obw. 370	
4/16	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.LKBS-11/No/5/36 z 15.06.1936	20°18'49"46" Jodłownik G. Na stoku góry Kostrza	własność Lasów Państwowych	Buk obw. 320	
5/22	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.RZL.op7140/2/82 z 22.03.1982	20°11'49"45" Dobra G. Skrzydlna 47	własność prywatna	Dąb obw. 395	
6/24	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.LKS-1-4/51/47 z 10.12.1947	20°03'49"35" Niedźwiedź G. Poreba Wielka przy domu Wł. Orkana		Brzoza brod. obw. 160	
7/67	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Rol.-IX-3/141/63 z 25.01.1964	20°26'49"43" Limanowa M. ul. Słoneczna 5	własność prywatna	Grusza obw. 255	usunięty
8/73	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków dec.Rol.-XIV3/34/64 z 7.04.1964	20°29'49"42" Limanowa M. ul.M.B.Bolesnej przy zabytkowej kapliczce.	w pasie drogowym drogi powia- towej Limanowa- Męcina	Lipa obw. 360 Lipa obw. 500	
9/74	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.Rol.-IX-3/40/64 z 11.05.1964	20°10'49"44" Dobra G. Wola Skrzydlańska 7 w obrębie zabud. Józefa Jarosza	własność prywatna	dwa cisy (jeden usunięty)	
10/75	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Prez.WRN Rol.IX.3/41/64 z 11.05.1964	23°24'49"41" Limanowa G. Stara Wieś 104 w obrębie zabud. Jana Biedy	własność prywatna	Dąb szypułkowy obw. 543	
11/96	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.RLop 8311/100/67 z 20.09.1967	20°05'49"37" Niedźwiedź G. Poreba Wielka 28 obok zabud. Józefa Liberdy	własność prywatna	Lipa drobnolistna obw. 330	
12/97	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.RL-op-8311/125/67 z 30.09.1967	20°05'49"37" Niedźwiedź G. Poreba Wielka 119 w obrębie zabud. Zofii Kaciczek	własność prywatna	Lipa wielolistna obw. 500	
13/98	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op. 8311/102/67 z 20.09.1967	20°04'49"37" Niedźwiedź G. Poreb Wielka przed wejściem do parku	własność gminy	Lipa szerokolistna obw. 385 Lipa szerokolistna obw. 405	
14/99	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/153/67 z 28.12.1967	20°05'49"37" Niedźwiedź G. Poreba Wielka Park (otoczony murem z piaskowca)	własność gminy	grupa drzew stanowiąca zespół parkowy	
15/101	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/6/68 z 15.01.1968	20°02'49"38" Mszana Dolna G Olszówka 10 w obrębie zabud. Piotra Witkowskiego	własność prywatna	Lipa szerokolistna obw. 570	
16/102	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/10/68 z 16.01.1968	20°33'49"41" Limanowa G. Męcina w otoczeniu kościoła parafialnego z XVI w.	własność Parafii Rzymsko- Katolickiej	Dąb obw. 450 Lipa obw. 400 Lipa obw. 450 Lipa obw. 450 Lipa obw. 350 Lipa obw. 360	
17/103	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/11/68 z 17.01.1968	20°23'49"44" Limanowa M. Łososina Górna w otoczeniu kościoła parafialnego	własność Parafii Rzymsko- Katolickiej	Lipy 3 szt. obw. 300	

18/104	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/20/68 z 9.02.1968	20°30'49"42" Limanowa G. Pisarzowa 201 obok zabud. St.Raczka	własność prywatna	Dąb szypułkowy obw. 400	usunięty
19/107	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/24/ 68 z 22.02.1968	20°24'49"41" Limanowa G. Stara Wieś 104 w obrębie zabud. Antoniego Zonia	własność prywatna	Lipa obw. 426	
20/108	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/28/68 z 15.01.1968	20°14'49"47" Jodłownik G. w otoczeniu zabud. byłego POHZ	własność prywatna	Kasztanowiec obw. 480 Jesion obw. 178 Tulipanowiec- obw. 229	
21/109	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/27/68 z 22.02.1968	20°30'49"41" Limanowa G. Pisarzowa 49 w obrębie zabud. Józefa Ciuły	własność prywatna	Dąb obw. 400	
22/112	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/46/68 z 8.07.1968	20°14'49"43" Dobra G. Porąbka 7 Na granicy gruntów St.Cygala i St.Gąsiora	własność prywatna	Lipa szerokolistna obw. 350	
23/116	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/11/68 z 18.06.1968	20°18'49"36" Kamienica G. Szczawa 68 i 69 osiedle Kuźle	własność prywatna	Lipa szerokolistna	usunięty
24/117	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/117/ 68 z 18.04.1968	20°17'49"37" Kamienica G. Szczawa Bukówka Obok leśniczówki	własność Skarbu Państwa	Lipa obw. 360	
25/118	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/115/68 z 18.04.1968	20°16'49"35" Kamienica G. Zasadne 24 w obrębie zabud. Jana Gorczyńskiego (Magurzyca)	własność prywatna	Lipa 300 lat	
26/119	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.WRN Rl.op.8311/116/68 z 18.04.1968	20°21'49"34" Kamienica G. centrum park otaczający zabytkowy dworek	własność prywatna	grupa drzew	
27/132	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec. WRN Rl.op.8311/67/68 z 20.05.1968	20°27'49"46" Laskowa G. Laskowa Górna 122 W obrębie zabud. Józef Marzec /Rozdziele/	własność prywatna	Lipy szerokolistna Lipa obw. 750	
28/133	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.WRN Rl.op.8111/209/68 z 17.08.1968	20°05'49"41" Mszana Dolna M Ul. Fabryczna na skarpie przy zakładzie wychowawczym	własność komunalna	Lipa szerokolistna obw.426 cm	
29/134	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec.Rl.op.8311/212/ 68 z 30.07.1968	20°05'49"40" Mszana DolnaM ul. Fabryczna tartak Sp. z o.o REFAS	własność Sp.z o.o REFAS	Dąb obw. 365 Dąb obw. 320	usunięty
30/140	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków DecWRN.Rl.op . 8311/225/68 z 5.09.1968	20°05'49"35" Niedźwiedz G. Poreba Wielka Koninki 169 Obok kapliczki przy drodze do leśniczówki	własność prywatna	Lipa wielkolistna obw. 380	
31/141	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.WRN Rl..op.8311/267/68 z 13.12.1968	20°16'49"41" Dobra G. Chyszówki 32 W obrębie zabud. Józefa Ranosz	własność prywatna	lipa szerokolistna obw. 790	

32/142	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec. WRN Rl.op.8311/271/ z 30.12.1968	20°31'49" 41" Limanowa G. Pisarzowi w obrębie kościola parafialnego	własność Parafii Rzymsko- Katolickiej	5 Lip Dąb	
33/155	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec.WRN Rl.op.8111/150/70 z 4.07.1970	20°08'49" 34" Niedźwiedź G. Konina na poboczu drogi w pobliżu zabud. Stefana Zapaly	własność komunalna	Lipa szerokolistna obw. 410	usunięty
35/165	Grupa drzew pomnik przyrody	Kraków Dec RN.Rl.op.8311 /126/ 70 z 27.10.1971	20°32'49" 44" Laskowa G. Kobyliczna 35 obrębie zabud. Józefa Chelmeckiego	własność prywatna	Buk obw. 330 Buk obw. 360 Buk obw. 360	
36/166	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków DecWRN.Rl.op . 8311/21/72 z 15.02.1972	20°25'49" 42" Limanowa M. ul. Polna w obrębie zabud. p. Barbary Bochenek	własność prywatna	Lipa szerokolistna obw. 310	
37/179	Aleja pomnik przyrody	Kraków Dec.WRN Rl.op.8311/52/72 z 15.02.1972	20°04'49" 36" Niedźwiedź G. Poreba Wielka aleja prowadząca do domu Orkana	własność gminy	aleja jaworowa	
38/192	Poj. drzewo pomnik przyrody	Kraków Dec. WRN Rl.op.8311/101/ z 2.07.1974	20°17'49" 27" Kamienica G. Szczawa na południowym stoku Mogielicy	własność Lasów Państwowych	Jodla obw.570	usunięty
39/235	Aleja pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woj.Nowos. Rl.Sop.7140/17/ z 23.12.1977	20°04'49" 37" Niedźwiedź G. wzdłuż drogi do Poreby Wielkiej	własność komunalna	Jawory kilkadziesiąt drzew około 150-letnich	
40/236	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woj.Nowos. Rl.Sop7140/18/ z 23.12.1977	20°05'49" 40" Mszana DolnaM Ul. Fabryczna w chodniku przed torem kolejowym	własność komunalna	lipa szerokolistna obw. 390	usunięty
41/244	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woj.Nowos. Rl.Sop7140/26 z 23.12.1977	20°05'49" 40" Mszana DolnaM Ul. Fabryczna przy ogrodzeniu tartaku	własność komunalna	Lipa	usunięty
42/245	Grupa drzew pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woj.Nowos. Rl.Sop7140/27 z 23.12.1977	20°05'49" 40" Mszana DolnaM Ul. Fabryczna zakład wychowawczy dla młodzieży		Zespół drzew parkowych	
43/246	Grupa drzew pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woj.Nowos. Rl.Sop7140/28 z 23.12.1977	20°08'49" 43" Mszana Dolna G Kasina Wielka Pomiędzy szkołą a ośrodkiem zdrowia	Własność szkoły	2 lipy (1usunięta)obw.290 sosna obw. 260 (usunięta)	
44/247	Grupa drzew pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woj.Nowos. Rl.Sop7140/29 z 23.12.1977	20°08'49" 43" Mszana DolnaG Kasina Wielka W otoczeniu zabytkowego kościoła	własność Parafii Rzymsko- Katolickiej	10 lip 3kasztanowce 1 jesion	
45/248	Grupa drzew pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woj.Nowos. Rl.Sop7140/30 z 23.12.1977	20°02'49" 37" Mszana Dolna G Olszówka przy zabytkowej kapliczce	własność prywatna	2 lipy: obw. 367 obw. 322	
46/253	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Dec.Woje.Nowos. Rl.Sop./7140/35/ z 23.12.1977	20°03'49" 37" Mszana DolnaM Ul. Fabryczna w ogrodzie kancelarii adwokackiej p. Szyńska	Własność komunalna	Lipa drobnolistna obw. 429	usunięty
47/292	koryto potoku pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.nr.23Wojew Dz.Urz.Woj.Nowos z 22.03.1982	20°06'49" 37" Niedźwiedź G. Konina osiedle Tarlaki	własność ODGW	koryto potoku odcinek o df. 40 m wraz z brzegami	

48/293	wodospad pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.23 Wojew. RZL.op7140/6/82 z 22.03.1982	20° 18'49" 57" Kamienica G. Szczawa-Białe na potoku Kamienica	własność ODGW	Wodospad „Spad” na Kamienicy Próg skalny 2 m koryto o dłg.20 m	
49/337	Grupa drzew pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.nr38 Wojew Dz.Urz.Woj.Nowos z 9.09.1987	20° 11'49" 45" Dobra G Skrzydlna 47 w obrębie zabud. Stanisława Zająca	własność prywatna	trzy dęby	
50/377	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.nr.32 Wojew Dz.Urz.Woj.Nowos Nr.26/94 z 27.12.1994	Laskowa G. Strzeszyce 5 w otoczeniu zabyt. kapliczki na gruncie Nr.dz.216/4 Tadeusz Klimek	własność prywatna	lipa drobnolistna obw.490	usunięty
51/380	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.nr.32 Wojew Dz.Urz.Woj.Nowos Nr.26/94 z 27.12.1994	Limanowa M ul. Konopnickiej na terenie ogrodu szkoły podst.nr.1	własność szkoły	lipa drobnolistna obw. 360	
52/381	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp. Nr.23 Wojew Nowos. Dz.Urząd Nr.26.94 z 27.12.1994	Dobra G. w obrębie zabytkowego kościoła przy ogrodzeniu nr.dz. 419	własność Parafii Rzymsko-Katolickiej	Dąb szypułkowy „Szymon” obw.470 wys. 25	
53/400	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.Nr.19 Wojew. Nowos. Dz.Urząd z 21.06.1996	Limanowa M. Łososina Górna w parku przy kościele parafialnym	własność Parafii Rzymsko-Katolickiej	Dąb szypułkowy obw. 365	
54/411	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.Nr.20 Wojew Nowos.Dz.Urząd z 28.08.1997	Mszana DolnaG Kasinka Mała Lubogoszcz-Ośrodek Sportowy	własność Krakowski Szkolny Ośrodek Sportowy	Buk obw. 265 wys. 25m	
55	Poj. drzewo pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.nr.48 Wojew. Nowos. Dz.Urząd z 7.12.1998 r.	Limanowa G. Męcina 406 (Miczaki) Na działce Stanisława Bednareka	własność prywatna	Buk obw. 436	
56	Jaskinia pomnik przyrody	Nowy Sącz Rozp.nr.48 Wojew Nowos.Dz.Urząd z 7.12.1998	Dobra G. w górnej partii góry Łopień, oddz. 62 około 300 m na północ od szczytu	własność Lasów Państwowych	Jaskinia-grota „Zbójnicka” na górze Łopień	
57	Poj. drzewo pomnik przyrody	Limanowa Uchwała Rady Miasta Nr.XII/112/99 z 15.09.1999	Limanowa M. Ul. Fabryczna Skwer po byłym obiekcie sakralnym Nr. Dział.422	własność komunalna	Wiąz górski obw. 450 wiek ok. 100 lat	
58	Poj. drzewo Pomnik przyrody	Jodłownik Uchwała Rady Gminy Nr.XXXVIII/94/2001 z 12.11.2001	Jodłownik G.	własność spółdzielni mieszkaniowej	Dąb obw. 470	

7) Stanowiska dokumentacyjne

Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt. Brak w powiecie limanowskim.

8) Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania. Brak w powiecie limanowskim.

9) Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne. Brak w powiecie limanowskim.

10) Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Ważne informacje z ustawy:

- ü Wojewoda w drodze rozporządzenia może wprowadzić na terenie województwa ochronę gatunków roślin, zwierząt lub grzybów
- ü Starosta prowadzi rejestr zwierząt egzotycznych (nie dot. ogrodów i sklepów zoologicznych)
- ü ustawa reguluje ochronę zieli i zadrzewień
- ü organami ochrony przyrody są minister właściwy do spraw środowiska, wojewoda, starosta, wójt, burmistrz, prezydent
- ü wojewoda dokonuje kontroli przestrzegania przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego jej wykorzystania
- ü wojewoda wydaje zgodę na zbiór roślin, grzybów objętych ochroną gatunkową oraz na przetrzymywanie i posiadanie martwych, w tym spreparowanych zwierząt
- ü Wójt, burmistrz wydaje dla osób fizycznych pozwolenia na wycinkę drzew i krzewów, a dla gmin starostwa

Literatura:

www.gorcepn.pl

www.nietoperze.pl

www.geoportal.pl

www.natura2000.gdos.gov.pl

www.krakow.rdos.gov.pl